

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra mezinárodního práva

Mezinárodněprávní aspekty vzniku státu Izrael

Diplomová práce

Pavel Kumšta

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jan Ondřej, CSc., DSc.

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 11. květen 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 11. 5. 2016

.....

Pavel Kumšta

Poděkování

Tímto velice děkuji doc. JUDr. Janu Ondřejovi, CSc., DSc., vedoucímu mé diplomové práce, za metodickou pomoc a ochotu při vedení mé diplomové práce a dále všem blízkým za veškerou podporu během mého studia.

Obsah

Úvod	1
1 Stát a jeho atributy dle obecného MPV	4
1.1 Atributy státu	5
1.1.1 Stálé obyvatelstvo	7
1.1.2 Vymezené území.....	8
1.1.3 Vláda (vnitřní suverenita)	9
1.1.4 Schopnost vstupovat do mezinárodních vztahů (vnější suverenita)	11
2 Vznik nového státu podle mezinárodního práva.....	15
2.1 Uznání státu	16
2.2 De-facto režimy a národněosvobozenecká hnutí.....	19
2.2.1 Národ v mezinárodním právu a právo na sebeurčení	20
3 Specifika vzniku státu Izrael a otázka palestinské státnosti	22
3.1 Test státnosti dle prvků Montevidejské úmluvy	22
3.1.1 Obyvatelstvo	22
3.1.2 Území.....	23
3.1.3 Vláda.....	25
3.1.4 Schopnost vstupovat do vztahů s ostatními státy	26
3.2 Teoretické zařazení způsobu vzniku Izraele	27
3.3 Role OSN a rezoluce o rozdělení Palestiny	30
3.3.1 Obsah rezoluce VS OSN číslo 181	32
3.3.2 Postoj stran budoucího konfliktu a dění v Palestině po přijetí rezoluce, vyhlášení nezávislosti státu Izrael.....	36
3.4 Otázka Palestinské státnosti a politické reprezentace.....	39
3.4.1 Organizace pro osvobození Palestiny	41
3.4.2 Vyhlášení státu Palestina	42
3.4.3 Test palestinské státnosti	42
4 Izraelsko – arabský konflikt.....	46
4.1 Etapy a zařazení arabsko-izraelského konfliktu	46
4.1.1 Jednotlivé etapy konfliktu.....	47
4.1.2 Vybrané momenty konfliktu a případy aplikace norem mezinárodního práva a mezinárodního humanitárního práva.....	50
4.1.3 Poslední významné události konfliktu.....	53
4.2 Náboženské aspekty konfliktu	54
4.3 Východiska situace	56
Závěr	58
Příloha I.	62
Příloha II.	66
Seznam použitých zkratk	70
Seznam použitých zdrojů.....	71
Resumé	76
Abstract.....	77
Klíčová slova	78

Úvod

Jak plyne již z názvu, diplomová práce si klade hned několik dílčích cílů. Nejprve se snaží sumarizovat problematiku mezinárodněprávní subjektivity a vzniku států obecně. Následně se text zaměřuje již na vznik státu Izrael konkrétně. Vzhledem k trvajícimu napětí a častým, více či méně intenzivním ozbrojeným konfliktům v oblasti je otázka specifického vzniku státu Izrael neustále živá a hodná zájmu, zejména pak ve spojení s širšími okolnostmi a otázkou státnosti palestinské. Téma bylo zvoleno tak, aby práce přinesla souhrn objektivních informací a napomohla, spolu s dalšími dostupnými texty, odidealizování pohledu na konfliktní situaci v oblasti bývalého mandátního území Palestina.

Práce je formálně rozdělena do čtyř kapitol, ty se dále větví na podkapitoly a další části. První dvě kapitoly je možné vnímat jako spíše teoretické shrnutí problematiky subjektivity států v mezinárodním právu a vzniku států. Následující kapitola je pak již specificky věnována vzniku státu Izrael, roli OSN v procesu vzniku samostatných států v Palestině a také státnosti Palestinské. V závěru se práce více zaměřuje na analýzu současné geopolitické a zejména bezpečnostní situace, ve které se stát Izrael a celé území historické Palestiny nachází s ohledem na státotvorné snahy obyvatel území pod palestinskou autonomní správou. Tato analýza bude doplněna poznatky vycházejícími z mezinárodního humanitárního práva, které se na tuto situaci uplatní, vzhledem k jejímu charakteru ozbrojeného konfliktu.

Jak již bylo předesláno, čtenář bude první kapitolou uveden do tematiky subjektivity států a jejich znaků dle norem obecného mezinárodního práva. Práce v zásadě vychází z atributů, které jsou zakotveny v Úmluvě o právech a povinnostech států, která byla uzavřena v Montevideu roku 1933. Zmíněny jsou však i jiné přístupy.

Druhá kapitola shrnuje teoretická východiska pro vznik států dle recentního i klasického mezinárodního práva. V podkapitole je pak pojednáno o problematice uznání státu, která se zvoleným tématem také relativně úzce souvisí.

V následující třetí kapitole se již text věnuje specificky státu Izrael. Nejprve je zde zodpovězena otázka týkající se splnění znaků státu jakožto plnoprávného subjektu mezinárodního práva ze strany Izraele. Posléze se budu snažit o subsumpci vzniku státu Izrael pod některý z představených teoretických způsobů uvedených v kapitole druhé. Následuje podrobný rozbor rezoluce Valného shromáždění OSN číslo 181, která se stala základem pro vznik židovského státu v Palestině a vyhlášení Izraelské nezávislosti, stejně jako předvíдалa i vznik státu arabského. Rozbor zmíněné rezoluce navazuje na úvodní pojednání o roli Organizace spojených národů v řešení situace v mandátní Palestině. V rámci této kapitoly se nelze nezabývat ani děním, ve smyslu přístupu jednotlivých aktérů, v mandátním území Palestina před samotným vznikem Izraele i bezprostředně po přijetí rezoluce a vyhlášení nezávislosti státu Izrael. Pokud se tato kapitola ve svém úvodu poměrně široce věnuje problematice státnosti izraelské, což se odráží i v jejím názvu a názvu celé práce, musí se přirozeně dotknout i státnosti palestinské. Závěrečná podkapitola je tedy specificky věnována tomuto tématu a je v jejím rámci pojednáno o vzniku arabského státu na území bývalého mandátního území Palestina.

Závěrečná kapitola čtvrtá se věnuje základům a charakteru konfliktu, který je obecně nazýván konfliktem arabsko-izraelským. Jedná se v zásadě o kapitolu spíše kontextovou, neboť mám za to, že se tematika tohoto konfliktu úzce dotýká ostatního obsahu práce. Kapitola si klade za cíl nejen zjistit, jakým způsobem ovlivnil či ovlivňuje specifický proces vzniku státu Izrael současný vývoj izraelsko-palestinského konfliktu, ale také obecně pojednává o charakteru konfliktu a jeho významných etapách z pohledu aplikace mezinárodního a mezinárodního humanitárního práva. V samém závěru této kapitoly se pokusím odpovědět i na otázku, zda současné mezinárodní společenství disponuje prostředky, pomocí nichž

by bylo možné konfliktní prostředí zklidnit. Řeč je nejen o nástrojích mezinárodního práva, které by měly potenciál znovu přivést strany sporu k jednání o budoucí koexistenci, ale zejména o nástrojích, které by jejich mírové soužití zaručovaly a utvrzovaly.

Závěr je tvořen určitým shrnutím celé práce a výsledků, ke kterým jsem při jejím zpracování došel. Obsahuje rovněž subjektivní, spíše politologické zhodnocení celé pojednávané problematiky.

1 Stát a jeho atributy dle obecného MPV

Otázka vzniku státu úzce souvisí s problematikou jeho subjektivity v rámci mezinárodního práva. Subjektivita je přirozeně jedním ze zcela zásadních témat a přístup k němu je mnohdy prvkem, z něhož vzrůstají různé teoretické směry nauky. Žádná z norem obecného MPV pojem subjektu nedefinuje a nelze najít ani ucelený a závazný výčet subjektů, na něž se mezinárodní právo vztahuje.¹ Uvedené vyplývá ze specifické povahy celého mezinárodněprávního systému.

Problematiku subjektivity uvádí například Brownlie větou, že „*subjektem mezinárodního práva je entita, která nese práva a povinnosti a má schopnost (a) hájit tato svá práva prostřednictvím vznášení mezinárodních nároků; a (b) být odpovědná za porušení svých závazků tím, že budou takové nároky vznášené vůči ní*“.² Téměř stejnou definici najdeme i v Dixonově učebnici mezinárodního práva; subjektivita je opět spojována se schopností nést a vykonávat práva a povinnosti.³ Oba texty nicméně dodávají, že tato definice není dokonalá, uzavírá nás v kruhu, neboť na otázku, kdo je nositelem práv a povinností pramenících v mezinárodním právu, můžeme odpovědět pouze: subjekt mezinárodního práva.

Napříč naukou je nesporné, že základním subjektem mezinárodního práva je stát, nositel suverénní a originární (neodvozené) moci.⁴ Prapůvodně bylo mezinárodní právo považováno za systém norem, které upravují vzájemné vztahy států (*stricto sensu* bychom tedy mohli nazvat tradiční mezinárodní právo spíše právem mezistátním).⁵ S tím souvisí i fakt, že stát je považován nejen za hlavního

¹ ONDŘEJ in BUREŠ, P., FAIX, M., SVAČEK, O. a kol. *Mezinárodní aspekty vzniku a zániku státu. 20. Výročí vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 27

² BROWNLIE, I. *Principles of Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 1998. s.57.

³ DIXON, M. *Textbook on Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2013. s.111.

⁴ BUREŠ, P., FAIX, M., SVAČEK, O. a kol. *Mezinárodněprávní aspekty vzniku a zániku státu. 20. výročí vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s.29.

⁵ DIXON, M. *Textbook on Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2013.

nositele práv a povinností, ale je i základním tvůrcem mezinárodního práva. Obecně však dnes převažují spíše přístupy, které mezinárodněprávní subjektivitu (byť třeba jen dílčí) připisují i dalším entitám a osobám v zásadě v závislosti na tom, zda jsou schopné v režimu recentního mezinárodního práva veřejného fakticky nést a vykonávat práva a zejména pak povinnosti, tj. mezivládní organizace, některé organizace nevládní, povstalecké skupiny a de facto režimy, v určitých situacích i jednotlivci.⁶

Subjektivita a její přiznávání, zejména nestátním aktérům, je díky dynamickému vývoji dnešního globalizovaného světa neustále živě debatována, a to nikoliv pouze v oblasti mezinárodního práva, ale v rámci mezinárodních vztahů obecně.

1.1 Atributy státu

Po předchozím uvedení problematiky mezinárodněprávní subjektivity, je možné představit jednotlivé atributy státnosti (*statehood*), jimiž daný útvar musí disponovat, aby mohl být ostatními vůbec považován za stát, a tedy i plnoprávný subjekt mezinárodního práva. Systém moderního mezinárodního práva považuje otázku vzniku státu za otázku ryze faktickou a nikoliv právní. Neaspiruje tedy na stanovení specifických pojmových podmínek, které by konkrétní útvar musel naplnit, měl-li by se stát státem. Pokud by tomu bylo opačně, mezinárodní právo by zcela jistě naráželo na své limity, tkvící především v absenci nadnárodní (či lépe nadstátní autority). Toto pojetí vnímání vzniku státu je jedním ze zásadních rozdílů mezi moderním a tradičním mezinárodním právem, které disponovalo institutem kolektivního uznání.⁷

Jediným dokumentem mezinárodního práva, který představuje výčet znaků státu, je Úmluva o právech a povinnostech států (*Convention on Rights and Duties*

⁶ CASSESE, A. *International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2005.

⁷ BUREŠ, P., FAIX, M., SVÁČEK, O. *Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva*. Praha: Leges, 2013. s.16-18

of States) z 26. prosince 1933, která byla přijata na sedmé Pan-Americké konferenci v Montevideu (dále jen „Montevidejská úmluva“). Montevidejská úmluva má sice toliko regionální platnost, nicméně v ní obsažená pravidla mají dnes již obyčejovou povahu, neboť jsou v praxi dodržována obecně v rámci celého mezinárodního společenství. Hned v článku 1 Montevidejské úmluvy nalezneme 4 znaky státu: 1) stálé obyvatelstvo, 2) vymezené území, 3) veřejnou moc, tedy vládu a 4) schopnost vstupovat do mezinárodních vztahů s ostatními státy.⁸ Tento výčet v zásadě vychází z Jellinkových 3 konstitutivních prvků státu,⁹ tedy z poznatků obecné státovědy. Poměrně vysokou míru přesvědčivosti tomuto pojetí pak dává i fakt, že z uvedeného výčtu vychází i mezinárodní soudní praxe, například rozhodčí komise zřízená při Evropské konferenci o Jugoslávii ve svém posudku přímo říká, že stát je možné definovat jako společnost, složenou z obyvatelstva na určitém území, která se vyznačuje organizací politické moci.¹⁰

Spíše doporučující charakter zmíněného výčtu konstitutivních znaků státu v praxi příliš problémů nečiní, v teorii však určité potíže působit může.¹¹ Napříč naukou nepanuje totiž naprostá shoda na jeho správnosti a hlavně celistvosti. Brownlie přímo uvádí, že stručný seznam atributů státu v Montevidejské úmluvě není ničím jiným než základem pro další zkoumání („*This brief enumeration is often cited, but it is no more than a basis for further investigation*“).¹² K obyvatelstvu, území a vládě tak bývají v teorii často řazena i kritéria další, rozšiřující, například nezávislost státní moci nebo také určitý stupeň trvalosti, popřípadě uznání ostatními státy (jako kritérium státnosti bývalo považováno spíše v tradičním mezinárodním právu, viz níže).

⁸ dostupná na: <http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897>

⁹ JELLINEK, G. *Allgemeine Staatslehre*. Berlin: Verlag von O. Häring, 1914. s.394-434.

¹⁰ LAUTERPACHT, E., GREENWOOD, C. J., *International Law Reports*, volume 92, Cambridge: Cambridge University Press. 1993. s.163

¹¹ MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6. upravené a doplněné vydání. Brno/Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2014. s.89.

¹² BROWNLIE, I. *Principles of Public International*. Oxford: Oxford University Press, 1998. s.70.

Zvláště pak čtvrtý ze znaků obsažených v Montevidejské úmluvě (*schopnost vstupovat do mezinárodních vztahů s ostatními státy*), bývá terčem kritiky či spíše určité relativizace způsobené jeho nejednoznačností. Toto kritérium je užito prvně, nejde tedy o reflexi již zažitých pravidel mezinárodního práva jako v případě předchozích kritérií, a bod ani není v samotné úmluvě nijak blíže konkretizován. Z konference, která dala úmluvě vzniknout, nevzešel žádný další dokument, jenž by pojednal o motivaci účastníků tento bod do výsledné úmluvy zařadit a nasměroval adresáty této normy k určitému zamýšlenému interpretačnímu cíli. Bylo tedy úkolem nauky, aby k tomuto bodu zaujala výkladová stanoviska, která by po proběhnutí diskuzi mohla tvořit základ definice tohoto nového kritéria státnosti (o tom podrobněji dále).

1.1.1 Stálé obyvatelstvo

Obyvatelstvo, neboli populaci, definuje nauka jako soubor jednotlivců žijících na určitém území jako organizované společenství. Použití výrazu „stálé“ obyvatelstvo značí, že kromě požadavku samotné existence obyvatelstva, klade mezinárodní právo i požadavek jisté jeho kvality. Samotná stálost obyvatelstva bývá vyjadřována jako jeho usedlý, přirozený a trvalý způsob osídlení daného území. Pro správné pochopení je nutné i tyto dílčí pojmy řádně vysvětlit.

Usedlost značí míru, s jakou je obyvatelstvo spjato s územím; některé práce užívají pojmu „zakořeněnost“. Přirozenost následně souvisí zejména s biologickým prvkem obyvatelstva, tedy schopností jeho reprodukce, popřípadě pak prosperity a rozvoje na úrovni sociální. Trvalost obyvatelstva je potom kritérium zásadní pro odlišení jednotlivých skupin osob zdržujících se na území konkrétního státu.

Určující pro rozdělení skupin tvořících populaci určitého státu je institut státního občanství. Normy mezinárodního práva neurčují ani minimální podíl státních občanů na celkovému obyvatelstvu (populaci). Prakticky je však nemožné

považovat za stát takový útvar, jehož obyvatelstvo by netvořili žádní státní občané, kde by tato kategorie nebyla vůbec vytvořena¹³ (existují ale státy, kde podíl státních občanů k celkové populaci dosahuje jen velice malého procenta, např. Spojené arabské emiráty). Podmínky nabytí, trvání a případné ztráty státního občanství jsou specifikovány vnitrostátním právem a s ohledem na to, že se jedná o jeden z významných prvků svrchovanosti státu, nemají subjekty mezinárodního práva motivaci toto téma upravovat na mezinárodní úrovni. Ke státnímu občanství se ale ve svém rozsudku ze 6. dubna 1955 vyjádřil Mezinárodní soudní dvůr (případ *Nottebohm*) a stanovil tak určité zásady týkající se problematiky státního občanství, které působí výjimečnou vahou autority instituce Mezinárodního soudního dvora nejen na přímé adresáty zmíněného rozsudku. Mezinárodní soudní dvůr zde uvedl, že státní občanství by mělo vyjadřovat pevné a skutečné pouto mezi jedincem a státem, který občanství uděluje.¹⁴ Koncept pevného a skutečného pouta se sestává z mnoha dílčích atributů, ale shora uvedené požadavky usedlosti, přirozenosti a trvalosti lze do něj zcela jistě zasadit.

1.1.2 Vymezené území

Kritérium vymezeného území souvisí se stálým obyvatelstvem velice úzce. Stejně jako obecné mezinárodní právo nepřipouští vznik a existenci státu bez obyvatelstva, je v zásadě nepřipustná i existence státu bez území. Normy mezinárodního práva nicméně nestanoví minimální velikost území státu a není dán ani minimální počet osob tvořících obyvatelstvo státu.¹⁵ Státům neplyne z obecného mezinárodního práva ani povinnost území státními hranicemi přesně vymežit. Lze tak dovodit, že případná nejistota v přesném vymezení státních hranic není na újmu státnosti. V krajních

¹³ MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6. upravené a doplněné vydání. Brno/Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2014. s.92.

¹⁴ ŠTURMA, P. a kol. *CASEBOOK. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. Praha: Aleš Čeněk, 2010. s.50-51.

¹⁵ CRAWFORD, J. *Creation of States in International Law*. Oxford: Clarendon Press, 2006. s.52.

případech je možné představit si i situaci, kdy konkrétní entita v daný moment nedisponuje žádným vlastním územím, ale přesto jí je ostatními členy mezinárodního společenství státnost přiznávána. Dle Malenovského je totiž základní zásada efektivity, která je ve vztahu k území primárně aplikovaná, korigována zásadou legitimacy. Půjde tak například o situace, kdy stát nemůže vykonávat efektivní kontrolu svého území po jeho anexi státem druhým.¹⁶ Fakticky tak stát, jehož území je anektováno nebo okupováno, nemůže v daný okamžik kumulativně splňovat všechny základní znaky státu, ale je za stát stále považován.

1.1.3 Vláda (vnitřní suverenity)

Posledním ze základních atributů státu je vláda, někdy je též užíván termín veřejná moc. Obsah těchto pojmů je však z mezinárodněprávního hlediska poněkud širší v porovnání s obecnou státoprávní naukou (schopnost státu a veřejnoprávních korporací prosazovat veřejnou vůli, vyjádřenou v právním řádu, včetně prostředků donucení)¹⁷. V mezinárodněprávním pojetí totiž tyto pojmy představují spíše než pouhé projevy vnitřní suverenity (i když ta je nesporně nezbytnou komponentou), existenci samotného systému orgánů státu, který zaručuje výkon správy a udržení veřejného pořádku. Jde tedy o výkon efektivní kontroly nad vymezeným územím a obyvatelstvem. Stát se tak sám, pomocí shora uvedených nástrojů, podílí na vytváření podmínek pro svou klidnou existenci po boku dalších členů mezinárodního společenství.

Efektivita kontroly znamená, že vláda (v tomto smyslu tedy soustava orgánů veřejné moci) ztělesňuje maximální možnou míru autority vzhledem k vymezenému

¹⁶ MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. podst. doplněné a upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998. s.108.

¹⁷ PAVLÍČEK, V. *Ústavní právo a státověda. 1.díl Obecná státověda*. Praha: Linde, 2007. s.67

území a obyvatelstvu.¹⁸ Efektivní kontrolu vláda vykonává zejména stanovováním závazných norem chování a případně i jejich vynucením za použití legitimního násilí.¹⁹ Požadavek efektivní kontroly vlády zahrnuje také vyloučení existence jakéhokoliv dalšího subjektu v rámci daného státu, který by nebylo možné považovat za součást soustavy orgánů veřejné moci (tedy vlády v tomto mezinárodněprávním smyslu), a který by zcela nezávisle vykonával moc nad určitou částí území či určitou skupinou obyvatel. Existenci takovýchto paralelních mocenských epicenter považuje například Hoch za zcela neslučitelnou s principem vnitřní suverenity a tedy právě i efektivní kontroly.²⁰ Na tomto místě však je vhodné zmínit, že vláda nemusí být nutně nějakým způsobem centralizovaná a bezvýjimečně dominantní na celém území či nad všemi obyvateli, musí však být schopna skutečně kontrolovat subjekty, které vykonávají veřejnou moc, nejsou-li vládě přímo podřízeny.

Právě situace, kdy vláda výlučnou autoritu vykonávající vnitřní suverenitu nepředstavuje ani nedokáže účinně kontrolovat další mocenská centra na vymezeném území a veřejná moc je tak roztržena mezi jiné subjekty s omezenou mezinárodněprávní subjektivitou (typ. povstalecká hnutí), jsou nyní ale v praxi poměrně časté. Jde o případy takzvaných zhroucených států a může se nabízet otázka, zdali je stále vhodné takové útvary nazývat státy.

V souvislosti s tématem útvarů, v nichž účinnou kontrolu vláda nevykonává, nabízí se otázka, jaká jsou kritéria a znaky efektivity, které musí vláda formálně naplnit, aby mohla být považována za skutečného vnitřního suveréna. A naopak, kde leží pomyslná hranice, za níž již nemůžeme hodnotit kontrolu vlády nad vymezeným

¹⁸ ZBOŘIL, Z. „Mezinárodní právo a problémy suverenity“ *Mezinárodní politika*. 2004, 28 (2): s.3.

¹⁹ „Pouze státní orgány mohou v krajním případě použít násilí jako donucovací prostředek vůči obyvatelům státu, popřípadě delegovat tuto pravomoc podobně jako další kompetence na jiné osoby či instituce“. [DRULÁK, P., KRATOCHVÍL, P. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. s.268.]

²⁰ HOCH, T. *Možnosti rozvoje de facto států prostřednictvím humanitární pomoci rozvojové spolupráce a aktivit organizací občanské společnosti: Případová studie Abcházie*. Praha: European Science and Art Publishing. 2011.

územím a obyvatelstvem jako efektivní?²¹ Teorie nám příliš odpovědí na tyto poměrně zásadní otázky bohužel nepřináší. Nutno dodat, že spíše než o otázky právní, se bude v tomto případě jednat o otázky politického posouzení.

Nadto píše Brownlie, že kritérium efektivní vlády se v některých případech může jevit jako nikoliv nezbytné či naopak nedostatečné k posouzení státnosti. Jako příklad Brownlie uvádí vznik Polska v roce 1919 a přijetí Burundi a Rwandy do OSN na sedmnáctém zasedání Valného shromáždění OSN roku 1962. Jednalo se o státy, vzniknuvší ještě před tím, než byla efektivní vláda nějak důsledněji organizovaná.²²

1.1.4 Schopnost vstupovat do mezinárodních vztahů (vnější suverenita)

Jak již bylo uvedeno tento nově zařazený prvek státu byl po svém přijetí objektem řady odborných disputací, jež měly za cíl určit jeho bližší obsah. Ze závěrů nauky potom plyne, že se jedná o kritérium vyjadřující schopnost státu projevit svou suverenitu navenek, v některých pracích se můžeme setkat s termínem „mocensky svou suverenitu prosadit“.²³ Nepanuje však shoda na tom, zda je zařazení tohoto bodu do výčtu základních kritérií pro posouzení státnosti vhodné.

Část odborníků se přiklání k názoru, že zařazení je v zásadě namístě, neboť jde o v pravdě rozhodující kritérium státnosti. Schopnost státu vstupovat do mezinárodních vztahů je považována za jiné vyjádření pojmů nezávislost čili suverenita a tedy za projev koordinační povahy vztahů mezi státy.²⁴ Podle tohoto

²¹ SHEU, H.C. „Suverenita státu v mezinárodním právu.“ *Mezinárodní politika* 2004, 28 (2): s.4–5.

²² BROWNLIE, I. *Principles of Public International Law. Fifth edition.* Oxford: Oxford University Press, 1998. s.71.

²³ ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné.* Praha: C.H. Beck, 2008. s.85.

²⁴ „Ve směru navenek (mezinárodní právo) se suverenita projevuje tak, že suverénní stát není podroben žádné vyšší moci (*suprema potestas*) a suverénní státy si jsou tedy vzájemně právně rovné. Územní velikost, politická, hospodářská nebo vojenská síla suverenitu státu neovlivňuje. Vztahy mezi státy nejsou tedy subordinační, ale koordinační.“ [DAVID, V., BUREŠ, P., FAIX, M.,

přístupu pak stát, který není schopen vstupovat do vztahů s ostatními subjekty (není tedy nezávislý), sám nemůže být vůbec za subjekt mezinárodněprávních vztahů považován. Tito autoři nicméně uznávají, že nezávislost je kritériem bytostně relativním.²⁵

Vyvstává přirozeně otázka, zda je vhodné potenciální útvar, který naplňuje ostatní znaky státu, avšak pouze prozatím nebyl schopný či nemá vůli (například kvůli geografické izolaci) vstupovat do vztahů s ostatními státy, nezařazovat mezi plnoprávné subjekty mezinárodního práva. Řada teoretiků mezinárodního práva odpovídá na tuto otázku záporně a vůči myšlenkám vyjádřeným v předchozím odstavci se tak vymezuje. Jedním z těchto představitelů je například Crawford, ten zmíněnou schopnost interakce na poli mezinárodních vztahů považuje až za důsledek již existující státnosti a je jejím faktickým projevem.²⁶ Osobně pokládám tento názor za přesvědčivější a více přiléhavý k současnému, spíše přirozenoprávnímu pojetí moderního systému mezinárodního práva.

Brownlie, v duchu prvního možného, řekněme pozitivistického, přístupu, schopnost státu vstupovat do mezinárodních vztahů zaměňuje s pojmem nezávislosti (*independence*) a tvrdí, že se jedná o kritérium rozhodující. Společně s tímto tvrzením zároveň říká, že se nejedná o kritérium zcela svébytné. Nezávislost státu podle tohoto autora úzce souvisí s požadavkem na efektivní vládu státu. Sám Brownlie dále přiznává, že jsou na místě určité pochybnosti o možnosti

SLADKÝ, P., SVÁČEK, O. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou. 2. aktualizované a přepracované vydání.* Praha: Leges, 2011. s.133-134.]

²⁵ MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům.* 6. upravené a doplněné vydání. Brno/Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2014. s.102.

²⁶ TRÁVNÍČKOVÁ, Z. O státnosti a uznání státu v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*, 2012, č.4. dostupné na: <http://www.iir.cz/article/o-statnosti-a-uznani-statu-v-mezinarodnim-pravu> . Shodně také: CRAWFORD, J. State. *Max Planck Encyclopedia of public International Law*. [dostupné na: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law/epil/9780199231690/law-9780199231690-e1473?rskey=9K3Yc0&result=1&prd=EPIL> .]

jednoznačného hodnocení nezávislosti státu, tímto pak uvozuje tematiku takzvaných závislých států a závislosti na mezinárodním poli obecně.²⁷

Dle Dixona je však v praxi téměř nemožné najít takový stát, který by kritérium schopnosti vstupovat do mezinárodněprávních vztahů, ve shora uvedeném smyslu absolutní nezávislosti na jiném státě, bezvýjimečně splňoval. Je tak vyjádřena myšlenka, že je příhodnější posuzovat schopnost státu vstupovat do mezinárodněprávních vztahů jako nezávislost ve formálním smyslu, tedy jako existenci orgánů, které jménem konkrétního státu mohou v rámci mezinárodních vztahů jednat a nikoliv jako faktickou autonomii.²⁸ Dixon takto představuje velice důležitou poznámku. A sice, že oddělit právně-formalistické pojetí nezávislosti (zásada svrchované rovnosti dle obecného mezinárodního práva) a její pojetí materiální vycházející z praxe mezinárodních vztahů (nelze si představit téměř žádný zcela nezávislý stát) je možné toliko v rámci výsostně teoretického posuzování.

Oba autoři, byť jejich úvahy vycházejí z poměrně rozdílných názorových pozic, dostávají se k fakticky stejnému výsledku, který reflektuje jak fakticitu praxe států, tak teorii. Tedy že není rozhodující, je-li konkrétní stát plně nezávislý na státech ostatních, určující je totiž míra a rovněž důvod jeho případné závislosti.

Zvláštní význam má znak schopnosti vstupovat do vztahů s jinými státy u států složených, tedy zejména federativních celků. V praxi totiž můžeme pozorovat federace, kde vnějšího suveréna ztělesňuje celek reprezentovaný centrálními orgány (např. Spojené státy americké), ale existují i celky, kde je jednotlivým dílčím

²⁷ Závislost, tedy kontrola ze strany jiného státu může být konstituována více důvody. Brownlie uvádí například mezinárodní smlouvy či sankční opatření včetně okupace na základě po právu vedené války v rámci kolektivní obrany, která má za cíl odstranění zdrojů agrese. Dále pak je uveden výčet možných forem závislosti na jiném státě s posouzením, zda je v konkrétním případě možné hovořit o ztrátě státnosti či nikoliv. [CRAWFORD, J. *Brownlie's principles of Public International Law*. 8th edition. Oxford: Oxford University Press, 2008, s.130.]

²⁸ DIXON, M. *Textbook on Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2013. s.116.

složkám federace ponechána určitá míra vlastní mezinárodní subjektivity a tedy schopnosti za sebe suverénně jednat na mezinárodním poli (např. Švýcarsko, SRN).²⁹

²⁹ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s.96.

2 Vznik nového státu podle mezinárodního práva

Za původní způsob vzniku státu v tradičním, archaickém mezinárodním právu bylo považováno prvotní osídlení nově objeveného nebo dosud neobsazeného území (*terra nullius*) a jeho faktická okupace, která vedla k naplnění zásady efektivní kontroly. Typicky se tento způsob uplatňoval během koloniálních výpadů velmocí ve všech epochách lidských dějin. Možným příkladem státu vzniknuvšího prvotním osídlením *terra nullius* je dle některých autorů Kongo³⁰ či Libérie³¹. S ohledem na fakt, že v dnešním globalizovaném a v zásadě plně probádaném a zmapovaném světě, kdy již sotva lze nalézt území, které by se dalo považovat právě za *terra nullius*, je tento způsob vzniku státu možné označit za obsoletní a nerelevantní.

Dalším z tradičních způsobů vzniku státu byla *debellace*, tedy dobytí cizího území za použití vojenské síly a jeho následná okupace. Tento způsob můžeme dnes označit za zcela ilegální, neboť odporuje zásadě zákazu použití síly a hrozby silou považované mezinárodním společenstvím za *Ius Cogens*.

Recentní mezinárodní právo, oproti mezinárodnímu právu tradičnímu, zná již v zásadě pouze tři možné teoretické způsoby vzniku státu. Jsou jimi spojení, rozdělení (rozpad) a secese. Spojení je proces, při němž ze dvou dosud existujících států vzniká stát nový. Je na místě zmínit, že spojením nevznikají pouze státy unitární, ale je pravděpodobně typičtější pro vznik federativních států a konfederací, neboť útvary do takového svazku vstupující zpravidla vyžadují zachování značné části své autonomie. Při rozdělení je postup přesně opačný, dojde ke vzniku dvou nových samostatných státních útvarů ze státu původního. Původní stát poté zaniká; právě tím se odlišuje rozdělení od posledního způsobu, tedy secese. Secesí je prosté odštěpení části (většinou definované specifickým územím či obyvatelstvem) od státu jehož byla dosud součástí.

³⁰ CRAWFORD, J. *Creation of States in International Law*. Oxford: Clarendon Press, 2006. s.55-56.

³¹ DAVID, V., BUREŠ, P., FAIX, M., SLADKÝ, P., SVAČEK, O. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2011. s.156.

Je iluzorní se domnívat, že ke vzniku státu dochází vždy přesně podle teoretických typizovaných vzorců představených shora. Praxe je mnohem složitější a často nepanuje shoda na tom, pod který ze zjednodušených vzorců daný proces, proběhnuvší v praxi, podřadit (například vznik samostatné České a Slovenské republiky roku 1993 bývá některými autory považován za typické rozdělení státu původního, jindy pak za konsenzuální secesi Slovenska).

Budiž zmíněno, že s problematikou vzniku nových států spojením, rozdělením či secesí, souvisí úzce také otázka sukcese států, která je upravena celou řadou norem mezinárodního práva veřejného. Téma sukcese však již významně přesahuje rozsah této práce a nebude zde o něm tedy pojednáváno.

V souvislosti se samotným tématem této práce je také vhodné zmínit někdy uváděný další způsob vzniku státu, a sice vznik z rozhodnutí mezinárodního společenství.³²

2.1 Uznání státu

Na začátku předchozí kapitoly byly představeny tři znaky státu a byly uvedeny větou, že jejich naplnění ze strany určitého útvaru je zásadní pro to, aby tento útvar mohl být za stát, dle mezinárodního práva, považován. Tato práce se tím v duchu moderní mezinárodněprávní teorie připojuje k deklaratornímu vnímání aktu uznání státu. Poté, co stát naplnil atributy uvedené výše, se dle této teorie stává státem bez dalšího, jeho uznání ze strany dalších států má již pouze deklaratorní charakter a lze je považovat za jednání, jímž ostatní členové mezinárodního společenství berou nově vzniklý stát na vědomí a vlastně tak verifikují faktický stav věcí a státnost určitého územního celku. Z řečeného plyne, že vznik státu a akt uznání jsou dvě oddělené, ač spolu související, skutečnosti. Uznání státu jako deklaratorní akt, fakticky tedy

³² DAVID, V., BUREŠ, P., FAIX, M., SLADKÝ, P., SVAČEK, O. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2011. s.157.

akceptaci plné mezinárodněprávní subjektivity určitého územního celku, charakterizuje i zmiňovaná Montevidejská úmluva ve svém třetím („*Politická existence státu je nezávislá na uznání států ostatních.*“) a hlavně šestém článku, který zní: „*Uznání státu pouze značí, že uznávající stát akceptuje subjektivitu státu uznávaného se všemi právy a povinnostmi, které pramení v mezinárodním právu. Uznání je bezpodmínečné a nelze vzít zpět.*“³³

Koncepce teorie deklaratorní, kterou ztělesňuje právě uvedený článek šestý Montevidejské úmluvy, stojí na myšlence, že státu, i pokud nebyl uznán ostatními členy mezinárodního společenství (čti ostatními státy) vyplývají z mezinárodního práva určitá oprávnění a povinnosti.³⁴ Práva a povinnosti státu již vznikuvšího, ale dosud neuznaného, jsou sice v rámci mezinárodního práva chráněny, avšak jedná se pouze pomyslné minimum těchto práv a povinností.³⁵ Velmi trefně tuto situaci vyjádřil Ondřej, když ji popsal jako omezenou účast nově vzniklého státu na mezinárodněprávním životě.³⁶ Uznání je potom tedy předpokladem k účasti plné.

Naproti tomu dle klasické teorie konstitutivní, k níž se praxe klonila téměř bezvýjimečně do konce 19. století, ale která má své zastánce v řadách odborníků stále i dnes, se stát stává subjektem mezinárodního práva až poté, co je uznán ostatními státy. Tuto teorii zastával mimo jiných i Oppenheim, který napsal: „*Ty státy, které již jsou členy (rodiny národů), jsou buď původní členové, protože mezi nimi vzniklo mezinárodní právo zvykem a smlouvami anebo jsou to členové, kteří byli*

³³ „The recognition of a state merely signifies that the state which recognizes it accepts the personality of the other with all the rights and duties determined by international law. Recognition is unconditional and irrevocable“. [Dostupné na: <http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897>]

³⁴ GIERTL in BUREŠ, P., FAIX, M., SVAČEK, O. a kol. *Mezinárodní aspekty vzniku a zániku státu. 20. Výročí vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s.75.

³⁵ Právo na existenci, právo na nezávislost, právo na výkon územní svrchovanosti, právo na sebeobranu, ochrana území ve smyslu jeho vynětí z režimu *terra nullius*, zákaz vměšování, povinnost zachovávat recipročně tato práva ostatních států. [ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 97.]

³⁶ Tamtéž.

*uznání souhrnem členů, kteří byli již v době, kdy se zrodili. Stát jest a stává se mezinárodní osobou jen a výlučně uznáním“.*³⁷

Konečně lze nalézt i zastánce názoru, v němž jsou obě dosud představené teorie kombinovány. Tento teorém připouští prioritu deklaratorního charakteru aktu uznání, ale vyzdvihuje i jeho konstitutivní prvky, jako zástupce tohoto směru uvádí Malenovský Hobzu.³⁸ Za nespornou výhodu tohoto přístupu lze považovat způsob, jakým se vypořádává s problémem územních útvarů, které za stát považuje jen určitá část mezinárodního společenství, zatímco jiné státy plnou mezinárodněprávní subjektivitu takového útvaru odmítají. Malenovský uvádí, že v takovém případě uznání konstituuje partikulární mezinárodní subjektivitu v relaci právě s těmi státy, které daný útvar jako stát uznají.³⁹ Nabízí se proto otázka, zdali lze tento posledně popsaný přístup považovat skutečně za svébytnou teorii uznání státu, anebo jde pouze o jakýsi revizionistický proud v rámci teorie deklaratorní, který reflektuje existenci quasi státních útvarů, které nebyly všeobecně uznány jakožto stát s jeho plnou mezinárodněprávní subjektivitou.

Uznat nově vzniklý stát je ve vztahu k ostatním členům mezinárodního společenství právem, nikoliv povinností, byť tento stát objektivně splňuje veškeré požadavky pro získání plné mezinárodněprávní subjektivity dle mezinárodního práva. Často se tak v podmínkách recentních mezinárodních vztahů uznávání či naopak neuznávání států stává silným zahraničně politickým nástrojem. Na tento fakt narazíme i dále při zkoumání specifických momentů vzniku státu Izrael i při posuzování státnosti palestinské.

Uznání státu může mít i další, vzhledem k tématu této práce potenciálně zásadní, funkci. Tou je konvalidace vzniku státu, který byl v rozporu s normami

³⁷ OPPENHEIM, L. *International Law: a treatise*. New York and Bombay: Longmans Green & Co., 1905. s.109.

³⁸ MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6. upravené a doplněné vydání. Brno/Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.73.

³⁹ Tamtéž: s.86.

mezinárodního práva či nebyly naplněny všechny požadované znaky státu. V tomto případě však hovoříme spíše o uznání ze strany mezinárodního společenství, je tedy vyžadováno, aby takový útvar uznalo větší množství subjektů. Není však zcela jasné, jaký tento počet musí být.⁴⁰ Dixon v takovémto případě mluví o převaze faktické efektivity, tj. schopnosti jednat jako stát nad formálním souladem s normami mezinárodního práva.⁴¹

2.2 De-facto režimy a národněosvobozencká hnutí

Problematika de-facto režimů souvisí s uznáním státu velice úzce. Základ teorie de-facto režimů položil, mimo jiné, i německý teoretik Frowein. Za de-facto režim považuje Frowein takový útvar, který naplňuje znaky státu, především pak požadavek efektivní vlády nad určitým územím, avšak některé ostatní státy mezinárodního společenství jej za stát, tedy subjekt s plnou mezinárodněprávní subjektivitou, odmítají považovat.⁴² Tyto třetí státy považují za územního suveréna stát, který původně na konkrétním území vykonával územní svrchovanost. Situace, při nichž dochází k vytvoření útvaru, který lze považovat za de-facto režim, vznikají především při jednostranném vyhlášení nezávislosti na suverénovi ze strany představitelů hnutí, které má za cíl vytvořit na konkrétním území vlastní nový stát. Jde tedy o situace, kdy určitá skupina obyvatel státu iniciuje odštěpení území s nímž se identifikuje jakožto s územím samostatného státu. Zmíněné entity mohou být nazývány zejména jako národněosvobozencká hnutí.⁴³

⁴⁰ ONDŘEJ in BUREŠ, P., FAIX, M., SVAČEK, O. a kol. *Mezinárodní aspekty vzniku a zániku státu. 20. Výročí vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s.32.

⁴¹ DIXON, M. *Textbook on Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2013, s.112.

⁴² FROWEIN, J., A. *Das de facto-Regime im Völkerrecht – Eine Untersuchung zur Rechtsstellung „nichtanerkannter Staaten“ und ähnlicher Gebilde*. Köln/Berlin: Carl Heymanns Verlag, 1968. s.194.

⁴³ Hnutí za národní osvobození, posuzujeme jako reprezentaci konkrétního národa při jeho snaze o sebeurčení a tedy vytvoření určité míry samosprávy. Ať již v rámci územně suverénního celku a nebo vytvořením nového státního útvaru. Tento charakter tvoří rozdíl mezi národněosvobozenckým

Shora bylo uvedeno, že při utváření útvarů, které lze považovat za režimy de-facto, mohou sehrát významnou roli národněosvobozenecká hnutí. Jejich význam vzrostl spolu s procesem dekolonizace po skončení druhé světové války a nejvýznamněji se tento jev projevil na africkém kontinentu.⁴⁴

Byť v intencích popsaného, nelze obecně přiznat de-facto režimům ani samotným hnutím za národní osvobození plnou mezinárodněprávní subjektivitu, i když není sporu o tom, že určitých povinností a oprávnění v systému mezinárodního práva veřejného požívají. Půjde však především o povinnosti. Tyto útvary musí jednat v souladu s *Ius Congens* a zvláště pak s normami práva ozbrojených konfliktů (*Ius in Bello*), což je rozhodně nutné považovat za zásadní, neboť jejich činnost a existence jsou v drtivé řadě případů doprovázeny právě průběhem ozbrojených konfliktů.⁴⁵

V současnosti bychom našli celou řadu útvarů, které je, s ohledem na řečené, možné za de-facto režimy považovat. Půjde například o Tchaj-wan, Severní Kypr, Jižní Osetii či Kosovo. Určitě nalezneme určitá pojitka, která by mohla naznačovat, že i soudobá Palestina by mohla splňovat definici de-facto režimu.

2.2.1 Národ v mezinárodním právu a právo na sebeurčení

Nauka věnující se mezinárodnímu právu, ač často pojem národ používá, přináší pouze sporadicky jeho definici. Definice národa je totiž poměrně složitou otázkou, neboť, jak píše Heywood, každý národ vykazuje změť znaků, které mohou být jak

hnutím a hnutím povstaleckým, které má za cíl uchvátit zpravidla veškerou moc v konkrétním státu a střet povstalecké skupiny s ústřední vládou konkrétního státu nelze považovat za mezinárodní konflikt. [DAVID, V., BUREŠ, P., FAIX, M., SLADKÝ, P., SVAČEK, O. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Praha: Leges, 2011. s.142.]

⁴⁴ CASSESE, A. *International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2005., s.75.

⁴⁵ Tamtéž. s.76.

objektivní, tak zcela subjektivní.⁴⁶ Pro účely této práce a v zásadě i pro účely přiblížení pojmu národ v rámci mezinárodního práva je možné vyjít ze základní Heywoodovy definice, že národem je kulturní entita, tedy soubor lidí se společným jazykem, tradicemi, případně i vírou a podobně.⁴⁷ Osobně považuji za nutné zmínit i další ze znaků, který zmiňuje ve svých pracích například Mill, a sice, že v rámci entity, kterou nazýváme národem, musí existovat i určité vnitřní kolektivní pouto, společná solidarita.⁴⁸

Mezinárodní právo pak k národu (přesněji tedy všem národům) přistupuje jako k nositeli práva na vlastní sebeurčení. V tomto ohledu je tedy národ omezeným subjektem mezinárodního práva.⁴⁹

Rozhodne-li se národ toto přiznané právo na sebeurčení využít, stává se často klíčovým aktérem při tvorbě nového státního útvaru, tedy tato jeho činnost vede k subjektivitě plné, neomezené. Cílem práva na sebeurčení národa je ale získání vhodné míry politické soběstačnosti a zajištění podmínek pro vlastní sociální, hospodářský a kulturní rozvoj. Národ toto právo tedy nemusí využít *a priori* prostřednictvím vyhlášení vlastního státu. A rovněž je na místě dodat, že i v případě, kdy dojde ke vzniku nového státu v důsledku realizace práva na sebeurčení, neznamená to, že by toto své právo konkrétní národ zcela vyčerpal (to reflektuje realitu dynamického vývoje mezinárodních vztahů).⁵⁰ Toto základní pojetí práva na sebeurčení vychází z dokumentů, které vznikly v období šedesátých a sedmdesátých let, tedy v průběhu procesu dekolonizace.⁵¹

⁴⁶ HEYWOOD, A., *Political ideologies: An Introduction. 5th edition*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012. Dostupné na: <https://muhammadgozjali.files.wordpress.com/2012/05/politics-ideologies.pdf>.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ MILL, J., S. *Representative government*. Kitchener: Batoche Books, 2001. s.181.

⁴⁹ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s.119.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Mezinárodní pakt o lidských právech 1966, Deklarace zásad mezinárodního práva 1970.

3 Specifika vzniku státu Izrael a otázka palestinské státnosti

V této kapitole budou obecné poznatky o atributech státu jako plnoprávného mezinárodněprávního subjektu a poznatky o vzniku státu aplikovány na konkrétní případ státu Izrael. Cílem není pouhé porovnání teorie s praxí ve smyslu popsání procesu vzniku, ale jde zejména o nalezení zvláštností, které právě tento konkrétní případ odlišují od ostatních a díky nimž je neustále možné setkat se s názory, jež považují vznik Izraele za nelegální ve světle mezinárodního práva. Zde je však nutné opět připomenout, že moderní mezinárodní právo a priori nereguluje podmínky pro vznik států a nestanoví závazné znaky, jejichž nesplnění by zakládalo ilegalitu vzniku určitého státního útvaru. Vznik státu a státnost jsou otázkou spíše faktického charakteru (v praxi možná přesněji politického charakteru), nikoliv otázkou právní.⁵²

3.1 Test státnosti dle prvků Montevidejské úmluvy

V souvislosti s hodnocením zvláštností vzniku Izraele je vhodné nejprve posoudit jeho samotnou státnost. Ke splnění tohoto úkolu bude použito testu dle základních prvků státu obsažených v Montevidejské úmluvě představených shora. Již v průběhu tohoto posouzení dojde pravděpodobně k odhalení některých specifických rysů.

3.1.1 Obyvatelstvo

Obyvatelstvo vznikajícího Izraele bylo tvořeno více v zásadě nezávislými entitami, které do té doby představovaly část osobního substrátu mandátního území Palestina. Jednalo se především o palestinské (zejména sunnitské) Arabů a Židy, dále například

⁵² ONDŘEJ in BUREŠ, P., FAIX, M., SVAČEK, O. a kol. *Mezinárodní aspekty vzniku a zániku státu. 20. Výročí vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s.29.

i o beduíny žijící v Negevské poušti a nelze opomenout i řadu dalších minorit, které sice netvoří zásadní podíl v rámci skladby obyvatelstva Izraele, jsou ale s konkrétními místy na jeho území velmi úzce spjaty, zpravidla díky vyznávanému náboženství, a to mnohdy po celá staletí. Zde je vhodné zmínit zejména Armény, Koptské křesťany či Samaritány.⁵³ Všechny skupiny obývající území vznikajícího Izraele bylo možné považovat za obyvatelstvo stálé (snad s výjimkou některých skupin neustále migrujících beduínů), obyvatelstvo pevně spjaté právě s tímto územím, tedy obyvatelstvo usedlé, přirozené a stálé. V souvislosti s tematikou obyvatelstva vznikajícího Izraele je patrně na místě odkázat dále na kapitolu, v níž je pojednáno o problému palestinských uprchlíků.

3.1.2 Území

Otázka vymezeného území, je jedním ze sporných bodů v rámci diskuze o charakteru vzniku Izraele a také o legalitě nebo možná častěji legitimitě jeho vzniku. Problém může tkvět ve více faktorech. V první řadě je diskutabilní způsob vymezení hranic (nutno říci hranic původních). Průběh hranice státu židovského - Izraele, jakožto i arabského státu v Palestině a území města Jeruzaléma v režimu *corpus separatum* vymezuje totiž pouze odkazovaná rezoluce Valného shromáždění OSN číslo 181. Příslušná část rezoluce se právě tématu hranic předpokládaných útvarů věnuje poměrně pečlivě. Spor tedy nestojí na neurčitosti vymezení hranic, ale právě na charakteru vymezujícího dokumentu a otázce, zda je možné rezolucí OSN vymezit hranice státu, který teprve má vzniknout. Pokud ale přihlédneme k faktu, že stát Izrael byl bez ohledu na tuto nejasnost uznán a jeho existence již dnes není v zásadě nikterak zpochybňována, je možné mít za to, že odpověď na shora zmíněnou otázku je kladná.

⁵³ Demografické složení populace v Palestině pod britským mandátem [dostupné na: <http://www.mideastweb.org/palpop.htm>].

Druhým souvisejícím problematickým bodem je fakt, že průběh hranice a tím pádem i rozsah území, které nárokuje Izrael, se v průběhu jeho existence několikrát podstatně změnil.⁵⁴ K těmto změnám docházelo v souvislosti s válečnými konflikty, jejichž účastníkem Izrael byl. Během těchto střetů docházelo zpravidla k rozšiřování území, které Izrael považuje za oblast podléhající jeho jurisdikci. Právě vzhledem k tomu, jakým způsobem byla tato území získána, bylo téměř vyloučeno, aby byl průběh hranice utvrzen bilaterálními mezinárodními smlouvami, jak je jinak v praxi států běžné. V praxi tak dnes najdeme různé státy, které akceptují rozdílné izraelské hranice.

Samostatným tématem jsou pak hranice mezi Izraelem a Palestinským územím na takzvaném Západním břehu Jordánu. Toto území bylo po skončení první arabsko-izraelské války spravováno Jordánskem na základě dohody o příměří z roku 1949. Během preemptivního izraelského tažení roku 1967 („šestidenní válka“) postoupila izraelská vojska až k řece Jordán a pojednávané území obsadila na úkor Jordánských sil. Byť dle rezoluce o rozdělení formálně území náleží arabskému státu, je dnes většinou nadále kontrolováno a již také osídlováno Izraelci. Nutno zmínit, že Izrael, jak bude uvedeno i dále, nikdy nedeklaroval svou vůli považovat území Západního břehu Jordánu za své státní území, faktické jednání Izraele však může naznačovat opak.⁵⁵ V návaznosti na obsazení Západního břehu Jordánu přijala 22. 11. 1967 Rada bezpečnosti OSN rezoluci číslo 242, v níž je vyjádřena nepřipustnost nabytí státního území válkou a Izrael je rovněž vyzván ke stažení z okupovaných území. Rada bezpečnosti pak tento svůj postoj deklarovala i v rezolucích číslo 298 a 478 z let 1971 a 1980. Izraelské okupaci Západního břehu Jordánu se ve svém posudku o palestinsko-izraelské zdi ze dne 9. 7. 2004 věnuje i Mezinárodní soudní dvůr. V posudku MSD jsou jednoznačné argumenty, dle kterých

⁵⁴ V této souvislosti je vhodné zmínit projev ze dne 17. 4. 2016, který pronesl premiér B. Netanyahu, v němž deklaroval, že Golanské výšiny, získané na úkor Sýrie během šestidenní války roku 1967 zůstanou navždy v Izraelských rukách [dostupné na:

<http://edition.cnn.com/2016/04/18/middleeast/israel-syria-golan-heights/>]

⁵⁵ S tímto souvisí zejména problematika židovských osad.

je nutné Izrael, ve vztahu k Západnímu břehu Jordánu, považovat za okupační mocnost. Posudek však, i s ohledem na svůj vlastní předmět, nevyslovuje ilegalitu okupace samotné.⁵⁶ Je tedy nadále diskutabilní nakolik je izraelská okupace Západního břehu Jordánu svévolným aktem ze strany Izraele s cílem získat část státního území, kterýžto by mohl být považován za ilegální dle mezinárodního práva, anebo, zda jde o důsledek absence efektivní kontroly nad svým obyvatelstvem a územím ze strany Palestiny (o státnosti bude pojednáno dále). Pokud bychom izraelskou okupaci chápali spíše v druhém smyslu, nelze ji považovat za nelegální, neboť Izrael výkonem správy nad okupovaným územím chrání vlastní oprávněné zájmy před nespornou bezpečnostní hrozbou, která v určitém bezpečnostním vakuu na Západním břehu Jordánu může vznikat a vzniká.

3.1.3 Vláda

Židovské obyvatelstvo v Palestině bylo již od počátku britského mandátu nad Palestinou poměrně dobře organizované. Čelní představitelé Jišuvu a celá struktura reprezentace židovského obyvatelstva v Palestině, ještě před samotným vyhlášením státu Izrael, vykazovala znaky, které jsou nezbytným předpokladem pro kladné posouzení kritéria efektivní vlády státu. Splnění třetího kritéria státnosti, tedy efektivní vlády, tak nebylo nijak obtížným krokem. Reprezentace nově se formujícího státu již v okamžiku vzniku státu disponovala i ozbrojenými složkami, s jejichž využitím fakticky před samotným vyhlášením izraelské nezávislosti kontrolovala téměř veškeré území, které židovskému státu dle textu rezoluce OSN číslo 181 připadalo.⁵⁷

Dnes je Izrael parlamentní demokracií, téměř srovnatelnou s evropskými státy, v níž dochází k dělbě veřejné moci a participaci obyvatel na správě věcí veřejných. V pracích některých politických vědců nalezneme názory, že i přes

⁵⁶ ŠTURMA, P. a kol. *CASEBOOK. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. Praha: Aleš Čeněk, 2010. s.131-138.

⁵⁷ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*. Brno: Barrister & Principal, 2013. s.69.

poměrně vysokou míru, s jakou jsou v Izraeli aplikovány základní demokratické principy, nejedná se o stát sekulární a z toho přirozeně plynou jisté limity této aplikace.⁵⁸

3.1.4 Schopnost vstupovat do vztahů s ostatními státy

Jak bylo popsáno v části práce věnované uznání státu, lze akt uznání považovat, ať již se přikloníme ke kterékoliv teorii, za okamžik, jímž počínaje je uznán nově vzniklý stát schopný plně se účastnit mezinárodních vztahů. Schopnost státu Izrael vstupovat do vztahů se státy ostatními je možné považovat za osvědčenou právě jeho uznáním ostatními státními aktéry těchto vztahů. K uznání došlo téměř neprodleně po jeho vzniku (viz dále). Za určitý vrchol pojednávané schopnosti Izraele být součástí mezinárodněprávních relací lze nepochybně považovat jeho přijetí mezi členy Organizace spojených národů, ke kterému došlo již po roce jeho existence.

Presumpci zmíněné schopnosti nových státních útvarů – vstupovat do vztahů s ostatními státy - deklarovala v podstatě již i rezoluce OSN o rozdělení Palestiny. Ta obsahuje ustanovení, dle kterých se vzniknuvší státy stávají stranami smluv, kterými byla vázána mandátní Palestina.⁵⁹ Přijetí rezoluce samotné tedy lze v zásadě považovat za vyjádření ochoty členských států OSN (minimálně států hlasujících pro přijetí rezoluce) přiznat vzniknuvším státům v Palestině schopnost být aktérem mezinárodněprávních vztahů.

Lze tedy uzavřít, že obecně uznávané základní prvky státu, byť s určitým ostnem pochybností v případě vymezeného území, Izrael naplnil již v letech 1948 a 1949. Zde můžeme dodat, že Izrael, pozorováno prizmatem současnosti, splňuje i další,

⁵⁸ Tamtéž. s.95.

⁵⁹ Text rezoluce dostupný na:

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253> .

„zpřísněná“, kritéria některých mezinárodněprávních teoretiků, zejména pak kritérium mocenského prosazení se na poli mezinárodních vztahů.⁶⁰ Dalším takovým rozšiřujícím prvkem je dle Brownlieho také trvalost konkrétního státu. Ač tento autor přirozeně neuvádí specifickou dobu jejímž uplynutím by stát toto kritérium splnil, v případě izraelské bezmála sedm desítek let trvající kontinuální existence není důvod pochybovat o její trvalosti.

3.2 Teoretické zařazení způsobu vzniku Izraele

Poměrně složitější otázkou je, pod který z teoretických způsobů vzniku státu můžeme právě vznik Izraele podřadit. Nelehké bude i posouzení, zda vůbec je možné některý z těchto způsobů vztáhnout na případ Izraele, neboť problémem je nesamostatný status mandátního území Palestina k okamžiku vzniku Izraele. Teorie totiž při určení způsobů vzniku států pracuje téměř výhradně s pojmem stát. Je možné považovat Palestinu pod britskou mandátní správou za stát ve zmíněném smyslu?

Odpovíme-li si na předchozí otázku kladně, budeme-li dále postupovat vyřazovací metodou a vyjdeme-li při tomto posouzení z recentně uznávaných způsobů vzniku státu, tedy ze spojení, rozdělení a secese (odštěpení), ihned a bez dalšího rozboru můžeme vyloučit způsob vzniku spojením. Je zcela nesporné, že Izrael nevznikl spojením více státních útvarů ve stát jediný. Obtížnější bude již volba mezi rozdělením a odštěpením. Tyto dvě formy se často mohou prolínat a doplňovat, zejména při situacích, během nichž dochází k destrukcím velkých státních útvarů,

⁶⁰ ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C.H. Beck, 2008. s.85. Shodně také: VALUCH in BUREŠ, P., FAIX, M., SVAČEK, O. a kol. *Mezinárodní aspekty vzniku a zániku státu. 20. Výročí vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s.9.

zpravidla federativního či konfederativního charakteru (typickým příkladem je rozpad rakousko-uherské monarchie).⁶¹

V případě rozdělení, teorie mezi znaky tohoto způsobu uvádí zejména existenci jednoho státního útvaru na počátku celého procesu a na jeho konci více státních útvarů, které odpovídají v úhrnu svým územním rozsahem státu původnímu, který zaniká. Zároveň je významné, že celý proces se děje v zásadě na základě vzájemného konsenzu všech vznikajících státních útvarů. Je tedy pravděpodobné, že pokud by byla naplněna rezoluce OSN o rozdělení Palestiny a v Palestině by skutečně došlo ke vzniku dvou samostatných státních útvarů a Jeruzaléma jako zvláštního území, bylo by, byť s jistými výhradami, možné pravděpodobně považovat celý proces za vznik rozdělením. Jak bylo již předestřeno a jak bude uvedeno konkrétněji dále, rezoluce byla v praxi úspěšná pouze částečně, došlo k vytvoření toliko jednoho z předpokládaných států a tedy rozdělení musí být z tohoto důvodu také odmítnuto.

Naopak je zřejmé, že jsou naplněny některé ze znaků odštěpení a proto se konzervativní teoretici, například i Crawford, kloní právě k závěru, že Izrael vznikl secesí od mandátního území Palestina, byť například právě Crawford nespornuje, že se jednalo o secesi velice specifickou.⁶²

Pokud se neztotožníme s uvedenými závěry, pravděpodobně budeme nuceni volit mezi níže uvedenými variantami.

V některých pracích je možné sledovat příklon k výsostně konzervativnímu názoru, že stažení vojsk britské mandátní správy a jednostranné přenesení odpovědnosti na OSN bylo aktem, který z území Palestiny učinil fakticky *terra nullius*. Pokud bychom přitakali této myšlence, mohli bychom chápat vznik státu Izrael jako prvotní osídlení území v jeho archaickém slova smyslu. Nutno však

⁶¹ DAVID, V., BUREŠ, P., FAIX, M., SLADKÝ, P., SVAČEK, O. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Praha: Leges, 2011. s.157.

⁶² CRAWFORD, J. *Creation of States in International Law*. Oxford: Clarendon Press, 2006. s. 277.

dodat, že tento názor je skutečně výjimečný a pravděpodobně neobstojí. Zejména pak proto, že neobstojí ani samotné posouzení území mandátní Palestiny jako území *terra nullius*. Britská mandátní správa v Palestině neopustila spravovaná území svévolně a bez dalšího, nýbrž celý proces stažení z Palestiny byl poměrně důsledně koordinován OSN, minimálně formálně, dle textu příslušné rezoluce. Režim území neustále podléhal zvláštnímu mezinárodnímu režimu, který sice nelze plně srovnávat s režimem aplikovaným na území státu, má k němu však poměrně blíže než právě k *terra nullius*.

Rozhodně za více opodstatněný je možné označit přístup, který zastává například David. Ten ve své učebnici mezinárodního práva uvádí, jak již bylo napsáno shora, mezi způsoby vzniku států také vznik z rozhodnutí mezinárodní organizace. Toto rozhodnutí považuje David za vyjádření vůle mezinárodního společenství vytvořit státní útvar či útvary s cílem vyřešit nepřehlednou a potenciálně konfliktní situaci v určité oblasti, ve které nad konkrétním územím vykonává správu právě mezinárodní organizace. Jako jediný příklad vzniku státu tímto způsobem pak David uvádí právě vznik Izraele.⁶³ V tomto pojetí je rezoluce OSN o rozdělení Palestiny aktem, konstituujícím základ pro samotný vznik státu Izrael. Bohužel fakt, že je obtížné nalézt další příklady a tomuto přístupu tedy chybí určitá vyšší míra obecnosti, vnímám jako zásadní slabinu popsané teorie. Nicméně s ohledem na nedostatky ostatních popsaných možností, které nám nauka předkládá, je jednoznačně tento posledně zmíněný přístup ke vzniku Izraele nejpřiléhavější. Právě z důvodu, že považuji za skutečný základ vzniku Izraele rezoluci Valného shromáždění OSN o rozdělení Palestiny následující část bude věnována právě tomuto dokumentu.

⁶³ DAVID, V., BUREŠ, P., FAIX, M., SLADKÝ, P., SVAČEK, O. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Praha: Leges, 2011. s.157.

3.3 Role OSN a rezoluce o rozdělení Palestiny

Britové spravující území Palestiny od roku 1920⁶⁴ v rámci mandátu uděleného Společností národů byli po celou dobu svého působení nuceni řešit nejen násilné střety mezi palestinskými Židy a Araby, ale také útoky zástupců těchto entit na správní orgány mandátní mocnosti. Situace se poněkud uklidnila v průběhu druhé světové války, nicméně po jejím skončení se začala opět značně vyostřovat. Tento fakt, citelná potřeba procesu dekolonizace a rovněž stále sílící proud židovských imigrantů do Palestiny, vyústil v rozhodnutí Velké Británie o předání otázky budoucnosti Palestiny orgánům nedávno vzniklé Organizace spojených národů. K předání agendy OSN došlo 27. 2. 1947.

Orgány Organizace spojených národů se otázkou budoucnosti a tedy i rozdělením Palestiny zabývaly až od dubna roku 1947 a nalezení alespoň návrhu konkrétního řešení tohoto problému jim trvalo do listopadu 1947.⁶⁵ V průběhu května 1947 byla ustavena a svou činností zahájila zvláštní jedenáctičlenná ad hoc komise OSN pro Palestinu (UNSCOP).⁶⁶ Problémem bylo, že arabská část obyvatelstva Palestiny stejně jako další arabské státy organizované v takzvané Arabské lize tuto komisi nerespektovaly. Její činnost byla podle nich v rozporu se samotnou chartou OSN a v ní obsaženou zásadou práva na sebeurčení národů a zákazu vměšování.

Členové komise UNSCOP odcestovali na území Palestiny a strávili zde celkem pět týdnů, během nichž měli komunikovat se zúčastněnými stranami, získat o problému hlubší znalost a následně navrhnout možná východiska. Výsledkem činnosti UNSCOP, která s ohledem na arabský odmítavý postoj k jednání spolupracovala v zásadě pouze se zástupci židovského obyvatelstva, byla zpráva obsahující především doporučení ukončení britské mandátní správy a stažení

⁶⁴ Do konce první světové války bylo území Palestiny součástí Osmanské říše (viz. Příloha číslo 2 této práce).

⁶⁵ POJAR, M. *Izrael*. Praha: Libri, 2004. s.51.

⁶⁶ Bez zajímavosti není, že jedním ze členů této komise byl i československý diplomat Karel Lisický.

britských ozbrojených složek. Zpráva komise byla, po návratu členů UNSCOP z Palestiny, zpracována v Ženevě a byla předložena Valnému shromáždění dne 1. 9. 1947. Ohledně problematiky vytvoření samostatných státních útvarů nepanovala však mezi členy UNSCOP shoda. Osmihlavá většina členů navrhovala vznik dvou samostatných států a zvláštní nezávislý status pro město Jeruzalém a jeho bezprostřední okolí (*corpus separatum*). Naproti tomu tři členové komise doporučovali podpořit vznik federativního útvaru složeného z arabské a židovské části. Oba tyto návrhy ve zprávě předložené UNSCOP navazovaly na shrnutí obecných principů, na nichž se komise shodla jednohlasně, a které měly být aplikovány nehledě na konečné zvolené řešení.⁶⁷ Hned na prvním místě v seznamu těchto principů bylo ukončení mandátní správy Palestiny, a to v nejkratší možné době. Následně mezi principy figuruje zejména zachování ochrany a přístupu ke svatým místům a umožnění přístupu židovským přistěhovalcům.⁶⁸

Hlasování na půdě Valného shromáždění o návrzích obsažených ve zprávě UNSCOP se uskutečnilo dne 29. 11. 1947. Text hlasováním přijaté rezoluce v zásadě odpovídá shora zmíněnému návrhu, který měl podporu většiny členů UNSCOP.⁶⁹ Valné shromáždění se tedy přiklonilo k možnosti rozdělení mandátního území na dva samostatné státní útvary a vytvoření zvláštního mezinárodního režimu pro Jeruzalém s okolím, včetně Betléma.

⁶⁷ Dostupné na: <http://www.mideastweb.org/unscop1947.htm> .

⁶⁸ Členové UNSCOP během své činnosti navštívily značné množství táborů ve kterých byli internováni židé usilující o emigraci do Palestiny.

⁶⁹ Text rezoluce dostupný na: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253> .

3.3.1 Obsah rezoluce VS OSN číslo 181

Rezoluce je formálně členěna na preambuli a čtyři části označené I. – IV., které se dále dělí na kapitoly označované velkými písmeny a podkapitoly označené arabskými číslicemi. Přílohy rezoluce tvoří barevně zpracované mapy s grafickým znázorněním rozděleného území předpokládaných státních útvarů a *corpus separatum*.

3.3.1.1 Preambule

V preambuli je řečeno, že Valné shromáždění prostudovalo zprávu předloženou komisí UNSCOP a přiklání se k návrhu, který podpořila většina členů této komise, tedy k rozdělení Palestiny. Valné shromáždění pak dává pokyn ke stažení britských vojsk z Palestiny neboť uznává, že mandát nad tímto územím musí skončit a skončí nejpozději ke dni 1. srpna 1948⁷⁰.

3.3.1.2 Část I.

První část, kapitola A. rezoluce stanoví, že oba nezávislé státní útvary stejně jako režim *corpus separatum* pro Jeruzalém mají vzniknout do dvou měsíců od stažení britských vojsk, nejpozději však do 1. října 1948.

Další kapitola obsahuje seznam kroků, které by měly být splněny na cestě k nezávislosti předpokládaných nově vzniknuvších států. Zejména zde Valné shromáždění žádá zřízení prozatímních reprezentujících orgánů (Prozatímních státních rad), které budou pověřeny správou území budoucího státu a uspořádáním voleb do ustavujícího shromáždění. Toto shromáždění bude následně mít za úkol vypracování demokratické ústavy a deklarace nezávislosti.

⁷⁰ Britové poté datum svého úplného stažení stanovili na 15. května 1948.

Následující kapitola C. se logicky věnuje podobě a hlavně obsahu deklarací nezávislosti nově vzniknuvších států, v těchto deklaracích se mají zrcadlit základní principy, na nichž se shodla komise UNSCOP. Zejména jde o zachování charakteru svatých míst, jimž musí státy zaručit jejich ochranu a svobodný přístup k nim. Dále pak musí být zaručena lidská práva a svobody, včetně práv politických, menšin (náboženských i etnických) jak na území jednoho či druhého nového státu, tak na území Jeruzaléma.

Zvláštní podkapitola je věnována otázce občanství. Jedná se o zvláštní konstrukci, kdy rezoluce váže vznik občanství na okamžik uznání nezávislosti nově vzniklého státu. Z pohledu mezinárodního práva, zejména pak s ohledem na pravidla zmíněná v úvodní části této práce, nejde o běžný přístup a je možné jej označit minimálně za diskutabilní. Konkrétně rezoluce stanoví, že občané Palestiny, tedy mandátního území i osoby na tomto území žijící bez toho, aby byly občany se stanou spolu s uznáním nezávislosti nového státu jeho občany se všemi občanskými a politickými právy. Nicméně rezoluce dává možnost Arabům žijícím na území nově vzniknuvšího židovského státu optovat občanství státu arabského a *vice versa*.

Mimo shora uvedeného občanství upravuje rezoluce v navazujících podkapitolách také otázku sukcese do mezinárodních smluv a finančních povinností, jichž byla Palestina účastníkem. Oba vzniknuvší státy, dle rezoluce mají být vázány takovými smlouvami a veškeré spory o možnosti aplikování či o platnosti těchto smluv budou předmětem řízení před Mezinárodním soudním dvorem. Plnění finančních povinností má být řešeno za pomoci ekonomické unie, jejímiž členy budou jak oba nové státní útvary, tak Jeruzalém.

Fungování ekonomické unie, kterou navrhla ve své zprávě již komise UNSCOP, rozvádí a detailně o něm pojednává kapitola označená jako písmeno D. Základními pilíři této unie mají být společná daňová politika a jednotná měna. Spolu s ekonomickou unií je upravena rovněž otázka tranzitu, tedy nejen pozemní dopravní

system společných železnic a dálnic, poštovních služeb atd., ale také nediskriminační přístup k energetickým sítím a zdrojům. Pro řízení ekonomické unie, předpokládá rezoluce vznik společné ekonomické rady (*Joint economic board*), složené ze tří zástupců každého ze vzniknuvších států a tří zahraničních členů jmenovaných Ekonomickou a sociální radou OSN.

První část rezoluce zakončují dvě krátké kapitoly. Kapitola E. se věnuje rozdělení movitého majetku mezi vzniknuvší stát a *corpus separatum*. Majetek má být spravedlivě rozdělen komisí, jejíž vznik rezoluce předpokládá v úvodu kapitoly B. Poslední kapitola této části rezoluce nakonec pojednává o přístupu ke členství arabského a židovského státu v OSN.

3.3.1.3 Část II.

Druhá část rezoluce je věnována zeměpisnému vymezení útvarů, jejichž vznik je předpokládán. V případě části věnované hranicím arabského státu se jedná o detailní a rozsáhlý popis průběhu hraničních linií. Tento přístup umožnil druhý stát, tedy židovský, vymezit negativně. Co se týká určení hranic Jeruzaléma, v tomto ohledu pojednávající část rezoluce odkazuje na svou část následující, která se věnuje Jeruzalému komplexně.

3.3.1.4 Část III.

Jak již bylo předesláno, třetí část rezoluce je plně věnována problematice zvláštního režimu *corpus separatum*, v němž mělo být v budoucnu spravováno město Jeruzalém a jeho okolí.

Rezoluce zde počítá s významnou rolí Poručenské rady OSN⁷¹, kterou pověřuje předáním správy Jeruzaléma nově zřízenému úřadu jednajícímu v zastoupení OSN. Poručenské radě náleží i další úkoly, zpracovat a schválit statut města nebo například jmenovat guvernéra města.⁷² V rezoluci jsou dále vyjmenovány zásadní body, které musí být ve statutu města Jeruzaléma obsaženy.

Rezoluce také vyžaduje, aby správa města dbala jeho unikátního duchovního charakteru a aktivně se zasazovala o spolupráci a pokojné soužití napříč všemi skupinami obyvatel města. Území města má být demilitarizováno a má být zřízena Legislativní rada volená na základě všeobecného volebního práva dospělých občanů. Rovněž má statut města zahrnovat nezávislý systém soudnictví. Občanství je přiznáno všem rezidentům města, s výjimkou těch, kteří optovali pro občanství některého ze dvou vzniknuvších států.

Na shora uvedených principech vystavěný režim měl být nastolen Poručenskou radou OSN nejpozději k 1. říjnu 1948 a trvat měl po dobu deseti let, kdy měl být znovu předmětem přezkoumání. Pouze v závažných případech měla mít Poručenská rada oprávnění přezkoumat a modifikovat systém dříve. Zajímavým prvkem obsaženým v rezoluci je referendum, jehož prostřednictvím se měli občané Jeruzaléma vyjádřit k fungování režimu a jeho možným změnám.

Následující (a poslední), čtvrtá část rezoluce již obsahuje toliko ustanovení o trvání dříve vzniklých diplomatických výsad a imunit.

⁷¹ Poručenská rada byla zřízena jako jeden z hlavních orgánů na základě charty OSN za účelem správy svěřených území v rámci procesu dekolonizace, v roce 2005 byla určena ke zrušení, takový krok nicméně vyžaduje změnu charty OSN, k čemuž prozatím nedošlo.

[<http://www.un.org/en/mainbodies/trusteeship/>] nebo [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/osn/uvod_do_osn_porucenska_rada_osn.html]

⁷² Rezoluce směrem ke Guvernérovi klade požadavek, že se nesmí jednat o státního příslušníka některého ze vzniknuvších států na území Palestiny.

3.3.1.5 Hlasování o rezoluci

Hlasování o návrhu rezoluce se uskutečnilo dne 29. listopadu 1947. Pro přijetí rezoluce hlasovalo celkem 33 členů Valného shromáždění, a to včetně obou velmocí stojících v čele formujícího se bipolárního rozložení světa, tedy Spojených států amerických a Sovětského svazu. Pro přijetí hlasovalo i tehdejší Československo. Proti přijetí naopak hlasovaly všechny arabské (či spíše muslimské) země spolu s Kubou, Indií a Řeckem. Hlasování se zdrželo celkem deset zemí, včetně Spojeného království.⁷³

Rezoluce s číslem 181 byla Valným shromážděním 29. listopadu 1947 přijata. Situace v Palestině spolu s postojem některých zainteresovaných aktérů tak, jak je popsána níže, však nasvědčovala tomu, že uvedení textu rezoluce v život bude nadměru složité.

3.3.2 Postoj stran budoucího konfliktu a dění v Palestině po přijetí rezoluce, vyhlášení nezávislosti státu Izrael

Po přijetí rezoluce o rozdělení Palestiny došlo k poměrně značné eskalaci nepokojů na území mandátní Palestiny. Přístup Arabů byl jednoznačný, proklamovali, že vznik židovského státu nehodlají dopustit. Nešlo pouze o arabské obyvatele Palestiny, tento rezolutní postoj zastávaly i všechny muslimské země na Blízkém a Středním východě organizované v Lize arabských států (též Arabská liga).⁷⁴ Ministerští předsedové států Arabské ligy se v reakci na přijetí shora uvedené rezoluce sešli dne 17. prosince 1947 v Káhiře. Jejich společná deklarace pak vyjadřovala zcela odmítavý postoj k textu přijaté rezoluce a vzniku židovského státu v Palestině obecně. Během několika následujících dní pak došlo i k rozhodnutí vyzbrojit

⁷³ Výsledky hlasování dostupné na: <http://www.mideastweb.org/181.htm>

⁷⁴ Liga arabských států je regionální mezivládní organizací vzniklou roku 1945 se sídlem v Káhiře, členské státy na této platformě diskutují ekonomická, kulturní, politická i bezpečnostní témata.

takzvanou Arabskou osvobozovací armádu,⁷⁵ jejímž cílem mělo být získání kontroly nad celou Palestinou.

Židovská reprezentace přijetí rezoluce naopak přivítala, šlo v jejích očích o potvrzení mezinárodní vůle ztotožnit se s myšlenkou sionismu a dát Židům možnost vybudovat si vlastní zemi na území odkud tento národ pochází. Nutno však dodat, že i v rámci sionistického hnutí se objevovaly nesmířlivé revizionistické proudy vyznačující se vysokou mírou radikalismu, které se stavěly do opozice proti spíše levicové reprezentaci palestinských Židů. Tato uskupení disponovala i ozbrojenými skupinami⁷⁶ a zastávala v zásadě také myšlenku pouze jediného státu (židovského) na celém území Palestiny.

Spolu se stahováním britských vojsk, která již neměla téměř žádnou motivaci do dění zasahovat, docházelo čím dál častěji ke střetům mezi Araby a židovskými jednotkami podzemních vojenských organizací. Obě strany tohoto nově definovaného konfliktu věděly, že se nemohou spoléhat na vůli druhé strany jednat podle dikce rezoluce OSN o rozdělení Palestiny. Zejména v židovském táboře tak začaly intenzivní organizované přípravy na možný otevřený střet nejen se samotnými palestinskými Araby, ale zejména s pravidelnými armádami zemí Ligy arabských států. Jedním z neblahých důsledků popisovaného napětí a častých střetů byl odchod masy arabských obyvatel z území, která měla připadnout k židovskému státu. Toto téma palestinských uprchlíků je dosud jednou z překážek mírového jednání mezi Izraelem a Palestinci.

V podvečer dne 14. května 1948 se pak Prozatímní státní rada Izraele (vzniknuvší dle textu rezoluce číslo 181) v čele s Davidem ben Gurionem schází v Tel-Avivu a je zde

⁷⁵ POJAR, M. *Izrael*. Praha: Libri, 2004. s.52.

⁷⁶ Militantní organizace Irgun a Lechi.

vyhlášena Deklarace nezávislosti Státu Izrael.⁷⁷ Ihned 15. května 1948 Izrael uznávají Spojené státy a záhy i Sovětský svaz spolu se svými východoevropskými satelity včetně Československa.⁷⁸ S ohledem na fakt, že jsem shora vyjádřil svůj příklon k názoru, že vznik Izraele je příkladem zcela specifického vzniku státu, považuji vyhlášení Deklarace nezávislosti Státu Izrael toliko za politický akt, který měl za cíl potvrdit vůli zástupců židovského obyvatelstva postupovat dle představené rezoluce OSN.

Den po skončení britského mandátu a vyhlášení samostatnosti státu Izrael však tento čerstvě vzniklý státní útvar napadají armády členů Ligy arabských států spolu s Arabskou osvobozovací armádou tak, jak již dříve deklarovaly. Začala první arabsko-izraelská válka (v Izraeli nazývaná Válkou o nezávislost).

První fáze války trvala od 15. května do 11. června 1948 a ukončilo ji příměří zprostředkované mediátorem OSN (*Chief United Nations Truce Negotiator*), kterým byl švédský diplomat Folke Bernardotte. Spolu s ním pak v Palestině operoval tým mezinárodních pozorovatelů UNTSO (*United Nations Truce Supervision Organization*).⁷⁹ Příměří však trvalo pouze do 6. července 1948. Sýrie a Egypt nehodlaly přistoupit na další prodloužení příměří. Dne 19. července 1948 se po neúspěchu tažení arabská vojska stahují kromě egyptských, která okupují Gazu a Negevskou poušť. Začíná platit další příměří zprostředkované OSN.

Folke Bernardotte se po ukončení bojů v červenci 1948 pokoušel přimět všechny zainteresované strany k jednání a nalezení kompromisu. Zasazoval se hlavně o internacionalizaci Jeruzaléma dle rezoluce OSN o rozdělení Palestiny. Dále stranám navrhoval výměnu Negevské pouště, která by připadla předpokládanému arabskému státu, za území Galileje, které by se tak stalo součástí Izraele. Rovněž usiloval o to, aby Izrael umožnil palestinským uprchlíkům návrat do vesnic, které se

⁷⁷ Text deklarace dostupný na: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/israel.asp.

⁷⁸ V průběhu prvního roku jeho existence byl stát Izrael uznán celkem padesáti státy, 11. května 1949 byl pak přijat i za člena OSN.

⁷⁹ Viz na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/untso/>

nacházely na jeho území. Jeho návrhy nenacházely odezvu ani u jednoho z nesvářených táborů a 17. září 1948 se Bernardotte stal obětí atentátu. Ač za jeho zabití nebyl nikdo odsouzen a přímá odpovědnost nebyla nikomu prokázána⁸⁰, spekulace často zmiňují radikální sionisticko-revizionistickou skupinu Lechi jako nejpravděpodobnějšího viníka atentátu. V pozici mediátora byl Folke Bernardotte nahrazen Američanem Ralphem Bunchem až v únoru 1949.⁸¹

3.4 Otázka Palestinské státnosti a politické reprezentace

Jak vyplývá ze shora uvedeného, arabský stát v Palestině nebyl vyhlášen, tedy alespoň ne v období a způsobem, který Rezoluce o rozdělení Palestiny předpokládala. K vyhlášení státu Palestina došlo až o čtyřicet let později, roku 1988. Stalo se tak v Alžírsku a vyhlášení provedla Organizace pro osvobození Palestiny za podmínek a okolností zcela odlišných od situace v roce 1948.

Jedním z hlavních problémů, které negativně ovlivnily podobu diskuze o možnosti ukončení mandátu Velké Británie, byla otázka politické reprezentace arabského obyvatelstva v Palestině. Na rozdíl od Jišuvu, nebylo arabské obyvatelstvo tak pevně politicky organizováno. Přispívalo tomu více faktorů. Předně palestinští Arabové netvořili homogenní společenskou skupinu, dělili se do více menších, různě definovaných entit s rozličnými zájmy. Někteří autoři pak argumentují i určitými specifiky arabského potažmo muslimského chápání politiky a řízení společnosti obecně.⁸²

Nicméně, již brzy po rozpadu Osmanské říše, s koncem první světové války a vznikem britského mandátu, se daly pozorovat jisté snahy o sjednocení roztříštěné politické reprezentace dosud fungující v zásadě na rodových principech, a zejména o

⁸⁰ ŠTURMA, P. a kol. *Casebook. Výběr případů z mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, 2010. str. 32

⁸¹ Ralph Bunch získal roku 1950 za své působení v Palestině Nobelovu cenu míru.

⁸² ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*. Brno: Barrister & Principal, 2013. s.54.

definování politických zájmů veškerého arabského obyvatelstva mandátního území. V tomto duchu se nesly takzvané Palestinsko-arabské kongresy mezi lety 1919 a 1921. Z našeho pohledu byl nejzásadnější třetí Palestinsko-arabský kongres konaný v prosinci 1920 v přístavním městě Haifě. V průběhu tohoto kongresu byla vytvořena Arabská výkonná komise, někdy také nazývaná Arabská exekutiva, orgán složený ze zástupců nejvýznamnějších arabských rodin v Palestině. Britská správa však nikdy tento orgán neuznala, a proto nelze hovořit o skutečné politické reprezentaci arabských obyvatel, ale toliko o jednom z prvních pokusů o její zformování. Arabská výkonná komise byla rozpuštěna roku 1934.

Rok 1920 lze nakonec považovat za významný ještě kvůli jiné události související s tématem této kapitoly. Britský vysoký komisař pro Palestinu Sir Herbert Samuel jmenoval do funkce Velkého Muftího města Jeruzaléma Amína Al-Husajního. Tato kontroverzní osobnost měla zásadní vliv na zformování národně-osvobozeneckých idejí palestinských Arabů. Nejprve Muftí roku 1922 ustavil z titulu svého úřadu nejvyšší muslimskou radu, orgán, který pod patronátem britské správy jmenoval arabské správní úředníky. Roku 1936 je v návaznosti na Arabské povstání sestavena takzvaná Vysoká arabská komise, nový orgán, který měl za cíl stát se hlavním představitelem arabského lidu v Palestině. V jeho čele stál opět Velký muftí Al-Husajní. S ohledem na míru radikalizmu, který tento orgán představoval, zejména ke vztahu k Židům (zejména pak nově příchozím), ale také k britské mandátní správě, odmítli Britové tento orgán uznat za oficiální platformu arabské reprezentace. Nedlouho poté byl po vlně nepokojů uvalen na Al-Husajního zatykač. Muftímu se však podařilo z Palestiny před Brity uprchnout.

Shora zmíněný komisař Sir Herbert Samuel se ve dvacátých letech pokoušel o prosazení své vize zákonodárného orgánu pro území Palestiny. Jeho snaha, stejně jako řada dalších britských kroků, vyzněla naprázdno.

Během konce třicátých let a zejména po dobu druhé světové války, kdy se bezpečnostní situace v Palestině do jisté míry uklidnila, začala se Vysoká arabská komise postupně etablovat do mandátní politické struktury. Po skončení války se však vývoj začne živelně ubírat směrem k ozbrojenému konfliktu a vliv této komise je poněkud utlumen. Naopak sílí hlasy států nově vzniklé Arabské ligy. Tyto státy se brzy stávají pomyslnou vnější reprezentací a zprostředkovateli zájmů palestinských Arabů a to až do roku 1964, kdy vznikla Organizace pro osvobození Palestiny (OOP).

3.4.1 Organizace pro osvobození Palestiny

Vznik zmíněné organizace lze považovat za nepochybný zlom v národně-osvobozeneckých a tedy i státotvorných tendencích palestinských Arabů. Tato organizace vyplnila pomyslné vakuum tím, že vytvořila platformu pro dialog různých palestinsko-arabských frakcí.⁸³ Jednotlivé frakce, z nichž nejdominantnější byla skupina Al-Fatah, se v rámci OOP sjednotily nejen v boji proti sionistům, ale posléze paradoxně i pro vyjednávání s Izraelem, zejména však byly jednotícím prvkem snahy o vytvoření arabského státu v Palestině.

Vznik organizace se datuje do roku 1964. Nedlouho po svém vzniku byla OOP na marockém zasedání Arabské ligy uznána jako oficiální reprezentace palestinských Arabů. V údobí šedesátých a sedmdesátých let lze pozorovat určitou změnu v postoji OSN vůči separatistickým a národně-osvobozeneckým hnutím. Tento fakt souvisí s probíhajícím procesem dekolonizace. Právě zmíněný nově definovaný postoj OSN se odrazil i v přístupu k palestinským Arabům, kterým je rezolucí Valného shromáždění z 10. prosince 1969 přiznáno právo národů na sebeurčení, s nímž souvisí i právo na zřízení nezávislého suverénního státu (to bylo

⁸³ <http://palestineun.org/about-palestine/palestine-liberation-organization/>

explicitně deklarováno Valným shromážděním OSN roku 1980).⁸⁴ Roku 1975 dochází ze strany OSN k dalšímu významnému kroku. OOP je udělen, prostřednictvím rezoluce Valného shromáždění OSN číslo 3237, statut pozorovatele na Shromáždění a dalších mezinárodních konferencích uskutečněných v rámci OSN.⁸⁵

3.4.2 Vyhlášení státu Palestina

Národní rada OOP vyhlásila nezávislost státu Palestina dne 15. listopadu 1988. Popisovaný akt měl za cíl naplnit rezoluci Valného shromáždění OSN o rozdělení Palestiny z roku 1947. O měsíc později bylo rezolucí Valného shromáždění OSN vyjádřeno uznání tohoto vyhlášení nezávislosti a deklarováno, že na jeho základě bude nově používáno termínu „Palestina“ místo „Organizace pro osvobození Palestiny“. Palestině zůstal statut pozorovatele při OSN.

Byť prohlášení mělo místo skutečného státoporného charakteru předně symbolický význam, v návaznosti na tento krok pak mohla reprezentace arabských obyvatel Palestiny, v čele s Jásirem Arafatem, působit větší vahou na mezinárodním poli. Určitý význam tak toto prohlášení mělo i s ohledem na budoucí zprostředkovaná mírová jednání s Izraelem v norském Oslu a americkém Camp Davidu.

3.4.3 Test palestinské státnosti

Začneme-li při posuzování palestinské státnosti z hlediska kritérií Montevidejské úmluvy opět od prvku stálého obyvatelstva, nenarazíme na žádnou překážku, která

⁸⁴ ONDŘEJ in BUREŠ, P., FAIX, M., SVAČEK, O. a kol. *Mezinárodní aspekty vzniku a zániku státu. 20. Výročí vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s.40-41.

⁸⁵ text rezoluce dostupný na: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/738/39/IMG/NR073839.pdf?OpenElement>.

by mohla naznačovat, že toto kritérium není v případě Palestiny splněno. Obyvatelstvo Palestiny je tvořeno především arabskými obyvateli, kteří se hlásí k palestinské národnosti. Valné shromáždění dlouhodobě (počínaje rezolucí číslo 181 o rozdělení Palestiny) deklaruje právo palestinských Arabů na sebeurčení, a proto je skutečně namístě hovořit o palestinském národu a některým relativizujícím názorům není možné přisvědčit.

Zejména s ohledem na současnou situaci, již se práce bude podrobněji věnovat ještě dále, je poměrně problematičtější naplnění kritéria vymezeného území. Sporným je přesný průběh hranice mezi Palestinou a Izraelem. Palestina nárokuje území, které je částečně ohraničeno takzvanou zelenou linií, která byla určena smlouvou o příměří po skončení první arabsko-izraelské války roku 1949. K tomuto vymezení se přiklonil též Mezinárodní soudní dvůr OSN ve svém posudku týkajícím se výstavby Izraelské bezpečnostní bariéry právě mezi palestinským územím na Západním břehu Jordánu a Izraelem; tento posudek byl již zmíněn v souvislosti s územím státu Izrael a bude na něj odkazováno i v kapitole poslední.⁸⁶ Ač je palestinské území na Západním břehu Jordánu z většiny pod dlouhodobou kontrolou izraelských ozbrojených složek, Izrael nikdy nedeklaroval svůj záměr nárokovat tyto oblasti jako své státní území. Část území připadající Palestině, jejíž vymezení je poměrně nesporné, je takzvané Pásmo Gazy (*Gaza Strip*). Problémy rovněž nečiní určení hranice mezi Palestinou a Jordánskem, dalším ze dvou sousedů Palestiny. Tato hranice je totiž po celé své délce přírodní, tvořená tokem řeky Jordán a částečně Mrtvým mořem.

Sporným je v případě Palestiny i požadavek na efektivní vládu nad územím a obyvatelstvem. Existenci soustavy orgánů v rámci palestinské samosprávy sice lze pozorovat, problémem je však právě efektivita kontroly a schopnost vykonávat veřejnou správu nad nárokovaným územím. Z velké části je tato efektivní kontrola

⁸⁶ ŠTURMA, P. a kol. *CASEBOOK. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. Praha: Aleš Čeněk, 2010. s.135-142.

omezena okupačními jednotkami Izraele (Západní břeh Jordánu). V případě oblasti Pásmo Gazy je dosah jednotné autonomní vlády vyloučen působením radikálního hnutí Hamás, které zde uchvátilo veškerou moc po stažení izraelských vojsk v roce 2005.

Poslední kritérium dle Montevidejské úmluvy, tedy schopnost vstupovat do vztahů s ostatními státy, lze naopak považovat za naplněné, byť možná s určitými výhradami. Celkem 134 států mezinárodního společenství již v nějaké míře navázalo s Palestinou diplomatické styky, byť třeba nedeklarovalo svou ochotu považovat ji za stát v pravém slova smyslu. Za projev schopnosti Palestiny jednat na mezinárodní úrovni pak lze zcela jistě považovat i její působení, byť zatím omezené, v Organizaci spojených národů (přiznání statusu nečlenského státu rezolucí Valného shromáždění ze dne 29. 12. 2012, členství v UNESCO), přistoupení ke statutu Soudního dvora mezinárodní spravedlnosti či členství v dalších především regionálních mezinárodních organizacích.

Z uvedeného není možné, a není to ani cílem této práce, vyslovit zcela konkrétní a jednoznačný závěr o tom, zda již je, či není Palestina státem. Tomuto tématu se věnuje řada významných mezinárodněprávních teoretiků⁸⁷ a dosud v rámci odborné debaty nebylo dosaženo konsenzu. Například Boyle zastává názor, že svým vyhlášením nezávislosti Palestina naplnila veškeré atributy obsažené v Montevidejské úmluvě, Valné shromáždění OSN svým jednáním uznalo Palestinu jakožto stát a o palestinské státnosti není tedy spor.⁸⁸ Jeho závěry však odmítá Crawford, neboť, jak již bylo zmíněno, vyžaduje faktické, nikoliv pouze formální

⁸⁷ Vyčerpávajícím způsobem o problematice vývoje (nejen) palestinské státnosti a jejím uznání pojednává ve svém skvělém článku Josef Mrázek. [MRÁZEK, J. "Právní postavení Palestiny a otázka jejího uznání jako státu." *Právník* 2012, 8. s.843-871. dostupné na: <http://www.library.sk/arlcav/en/csg/?repo=crepo1&key=79065971005>]

⁸⁸ BOYLE, A., F. "The Creation of the State of Palestine." *European Journal of International law* 1990, 1(1). s.301-306. Dostupné na: <http://ejil.oxfordjournals.org/content/1/1/301.full.pdf+html>

naplnění montevidejských kritérií.⁸⁹ Jak je tedy patrné pro výsledek posouzení tohoto konkrétního případu je zásadní, které úvodní teoretické presumpce přijme konkrétní autor za vlastní. Vyjdeme-li ze shora uvedeného tvrzení o faktickém charakteru otázky vzniku státu, dojdeme ke značně zjednodušenému výsledku, podle kterého Palestina je státem, je-li za stát považována ostatními subjekty mezinárodního práva (v zásadě tedy výsledek shodný s Boylem). Pravděpodobně je vhodné přiklonit se, v tomto nepřehledném případě, spíše ke Crawfordově názoru, že Palestině ke státnosti stále ještě chybí důsledné projevení vnitřní suverenity. Je však otázkou, zda bude mít Palestina v dohledné době, za nezměněné politické situace, možnost tento požadavek naplnit. Pro jeho splnění je zcela klíčové dosažení konsenzu mezi Palestinou a Izraelem. V současnosti ani jedna ze stran nyní nijak nedává najevo, že by byla ochotná ustoupit ze svých pozic a začít jednat o definitivním řešení.

S ohledem na popsanou situaci, vykazuje palestinská politická reprezentace značnou aktivitu s cílem etablovat se v rámci mezinárodního společenství. Jako poměrně zásadní krok vzhledem k další pojednávané problematice pak vnímám Přistoupení Palestiny k Římskému statutu Mezinárodního trestního soudu v Haagu (ICC).⁹⁰ Tyto snahy pochopitelně nenacházejí kladnou odezvu ze strany Izraele.

⁸⁹ CRAWFORD, J. "The Creation of the State of Palestine: Too Much Too Soon." *European Journal of International Law* 1990, 1(1). s.307-313. Dostupné na: <http://www.ejil.org/pdfs/1/1/1137.pdf>

⁹⁰ https://www.icc-cpi.int/EN_Menu/icc/structure%20of%20the%20court/office%20of%20the%20prosecutor/comm%20and%20ref/pe-ongoing/palestine/Pages/palestine.aspx

4 Izraelsko – arabský konflikt

Samotný moment eskalace napětí na území mandátní Palestiny a počátku otevřeného ozbrojeného konfliktu byl již v zásadě popsán shora. V této kapitole se práce již odklání o problematiku, kterou je možné přiřadit k obecnému mezinárodnímu právu a blíží se spíše k tématům, při kterých dochází k aplikaci práva ozbrojených konfliktů čili mezinárodního humanitárního práva. Jedná se tedy o kapitolu spíše kontextovou.

Pravděpodobně není nutné na tomto místě široce pojednávat o obecné typologii ozbrojených konfliktů dle mezinárodního humanitárního práva, považují však za vhodné zařadit souhrn typologické přístupů alespoň do přílohy této práce, tak aby bylo možné na ni průběžně odkazovat.

V první podkapitole se pokusím zařadit konflikt, a jeho jednotlivé etapy do kategorií ozbrojených konfliktů právě dle uvedené kategorizace mezinárodního humanitárního práva obsažené v příloze. V další podkapitole bude krátce rozebrán charakter vztahu mezi Židy a Araby a bude posouzeno, zda, případně jakou roli mohou v konfliktu hrát nepominutelné náboženské faktory. Třetí podkapitola obsahuje některé fáze a události, které z mého pohledu nejvíce dokazují vliv specifického vzniku Izraele na genezi konfliktu, popřípadě jsou relevantní s ohledem na aplikaci určitých norem mezinárodního či mezinárodního humanitárního práva. V samotném závěru této kapitoly je vhodné rozebrat možnosti řešení konfliktu z pohledu mezinárodního práva, ať s přispěním Organizace spojených národů nebo bez něj.

4.1 Etapy a zařazení arabsko-izraelského konfliktu

Předně je na místě říci, že samotný užívaný pojem arabsko-izraelský konflikt, je nutné vnímat jako souhrn více dílčích ozbrojených konfliktů. V tomto světle tedy

bude systematicky logičtější kategorizovat spíše jednotlivé fáze celého konfliktu, než se snažit o jeho generální zařazení.

4.1.1 Jednotlivé etapy konfliktu

V jedné z předchozích kapitol se již práce částečně věnovala první arabsko-izraelské válce, která přímo navázala na proces zrodu státu Izrael a byla zcela zásadním momentem pro jeho mocenské prosazení se. Rozhodně se nejednalo o ozbrojený střet poslední, tato podkapitola nabídne shrnutí vývoje arabsko-izraelského konfliktu.⁹¹ Hluběji bude pojednáno především o událostech, které znamenaly jisté zlomové okamžiky pro vývoj mezinárodního práva, nebo na kterých lze dobře ilustrovat aplikaci některých jeho důležitých norem (přirozeně půjde zejména o aplikaci mezinárodního humanitárního práva, chcete-li práva ozbrojených konfliktů).

Jako vhodné rozdělení konfliktu vnímám dělení dle jednotlivých dekád existence státu Izrael, jak činí ve své práci například Pojar.⁹² První dekadou konfliktu rozumíme období mezi roky 1948 a 1958. Tato etapa, ač její počátek se váže přímo k okamžiku vzniku státu Izrael, s ohledem na fakta uvedená shora, byla uvozena obdobím vzájemných bojů Židů a Arabů a odbojem obou entit vůči mandátní správě v průběhu posledních roků britského mandátu. Prvním ozbrojeným střetem celého konfliktu a této partikulární dekady byla již zmiňovaná a jednou z předchozích etap blíže popsaná první arabsko-izraelská válka (Válka za nezávislost), která probíhala mezi lety 1948 a 1949. Důsledkem této války nebyla pouze změna průběhu

⁹¹ Termíny Arabsko-izraelský a Palestinsko-izraelský konflikt často bývají tyto používány *promiscue* a ač nelze tento fakt považovat za hrubou chybu, považuji za potřebné je odlišit a více konkretizovat. Předně tedy Arabsko-izraelský (Izraelsko-arabský) konflikt je možné chápat jako souhrnný pojem, do kterého spadají veškeré níže uvedené etapy. Naproti tomu Palestinsko-izraelský (Izraelsko-palestinský) konflikt již je spíše užším termínem, který odkazuje na některé konkrétní mladší etapy. Ve výsledku tedy můžeme říci, že použijeme-li dnes pro situaci v Palestině termín Arabsko-izraelský konflikt, nejedná se o chybu. Je však dle mého názoru vhodnější použít pojmu Izraelsko-palestinský konflikt, neboť tento je o poznání přesnější a odkazuje ke dnes zainteresovaným stranám konfliktu.

⁹² POJAR, M. *Izrael*. Praha: Libri, 2004. s.55-65.

hraničních linií oproti Plánu rozdělení ve prospěch Izraele, ale zároveň došlo k absolutnímu bojkotu a izolaci Izraele ze strany jeho arabských sousedů a dalších arabských států v oblasti. Jedním z projevů této situace, byla egyptská blokáda Suezského průplavu a jeho znárodnění. Můžeme říci, že tento krok Egypta potom vedl k dalšímu významnému momentu, Suezské krizi a takzvané druhé arabsko-izraelské válce roku 1956 (Sinajské tažení).

Druhá dekáda byla periodou, během níž došlo pouze k jedinému a časově limitovanému ozbrojenému konfliktu. Byl jím preemptivní (anticipativní)⁹³ zásah Izraele proti bezprostřední hrozbě útoku ze strany Egypta, Sýrie a Jordánska, takzvaná třetí arabsko-izraelská válka v roce 1967.

Třetí desetiletí bylo do značné míry ovlivněno právě následky zmíněného válečného střetu. V tomto údobí Izrael zahájil své okupační působení v palestinských teritoriích⁹⁴ a rozvinula se také politika osídlování těchto oblastí, která dnes tvoří jeden ze zásadních sporných bodů v rámci celé situace. Frustrace poražených účastníků předchozích válek pak vyústila v další jejich otevřený ozbrojený střet s Izraelem. Tím byla čtvrtá arabsko-izraelská válka (Válka na Yom Kippur) roku 1973. Po zmíněné válce proběhly zásadní politické změny ve všech zúčastněných zemích a vyústěním byla určitá míra ochoty k jednání. Tato ochota pak gradovala rozhovory izraelských a egyptských reprezentací v Camp Davidu pod patronací USA.

Třetí dekádou se tedy uzavřela pomyslná kapitola, kdy proti Izraeli stály v zásadě všechny arabské země Blízkého východu v čele s Egyptem, které se stavěly do role ochránců palestinských Arabů. Veškeré střety tohoto údobí je možné charakterizovat, s ohledem na shora uvedenou typologii mezinárodního humanitárního práva, jako konflikty mezistátní.

⁹³ Blíže k preemptivním akcím v rámci sebeobrany v mezinárodním právu například: THAFT, H., W. *Preemptive Action in Self-defense*. Proceedings of the Annual Meetings (American Society of International Law), 2014, 98. s.331-333.

⁹⁴ Včetně území západního břehu Jordánu, který byl do roku 1967 pod správou Jordánska.

Budeme-li mluvit o následující čtvrté dekádě, můžeme již zaznamenat i prvky boje Palestinců za národní osvobození, nicméně je ještě předčasné hovořit o konfliktu pouze palestinsko-izraelském. Palestinští Arabové se během těchto let začali sami více organizovat a OOP zintenzivnila svůj odpor vůči Izraeli. Vzhledem k trvající okupaci Západního břehu Jordánu a Pásma Gazy však byly aktivity palestinských organizací v čele s OOP vedeny z další s Palestinou sousedící země, Libanonu.⁹⁵ Libanon byl k tomuto účelu vhodným prostředím, neboť libanonská vnitřní stabilita byla negativně poznamenána proběhnuvší první fází občanské války.⁹⁶ Roku 1978 tak Izrael provedl vojenskou akci (operace Lítaní), díky níž se podařilo zničit bojové základny OOP při hranicích mezi Libanem a Izraelem. Poté následovala tříletá a poměrně rozsáhlá izraelská operace pod názvem Mír pro Galileu (zahájena 1982), která měla za cíl stabilizovat sever Izraele. Nejprve se jednalo o policejní vnitrostátní akci, která však přerostla v otevřený ozbrojený střet se Sýrií. Obě tyto události, které opět můžeme zařadit do kategorie mezistátních ozbrojených konfliktů, sklidily poměrnou ostrou mezinárodní kritiku, a stály za významnými politickými změnami i v rámci Izraelské domácí politiky. Celkově však osmdesátá léta, zejména pak jejich druhá polovina, přinesla jistou míru stabilizace vztahů mezi Izraelem a okolními arabskými státy.

O to citelnější pak byl nárůst odbojových aktivit „domácích“ palestinských organizací. Roku 1987 v okupované Gaze vypukla takzvaná první intifáda (arabské povstání), která se rozšířila i na Západní břeh Jordánu. Represivní složky Izraele však po několika letech dokázaly situaci stabilizovat. Povstání ale znamenalo určitý zlom co do chápání charakteru konfliktu, neboť od této chvíle jej lze považovat skutečně toliko za palestinský boj za národní osvobození ve smyslu dodatkového protokolu I k Ženevským úmlouvám.

⁹⁵ OOP odtud operovala již od sedmdesátých let, kdy byla vypovězena z Jordánska.

⁹⁶ Občanská válka v Libanonu probíhala ve čtyřech fázích od roku 1975 do roku 1990.

Éra devadesátých let (tedy v zásadě páté desetiletí konfliktu) byla ve znamení mírového procesu. Bylo to dáno zejména vhodnou vnitropolitickou situací jak v Izraeli, tak v rámci OOP.

Dlouhotrvající a z počátku slibné mírové rozhovory pokračovaly až do roku 2000.⁹⁷ Poslední z řady jednání se odehrálo v červenci 2000 opět v Camp Davidu. Mělo dojít k finálnímu vymezení podmínek vzájemné dohody, jejíž přijetí bylo plánováno na 13. září 2000. Bohužel tato červencová jednání již nevedla ke kýženému výsledku a krach rozhovorů vedl nepřímo k druhé palestinské intifádě, která započala 28. září 2000 a znamenala fakticky návrat do svízelné situace před zahájením rozhovorů.⁹⁸ Druhá intifáda trvala dlouhých pět let a vedla k izraelskému rozhodnutí ohledně vybudování bezpečnostní bariéry na pomezí mezi izraelským a palestinským územím (viz dále). Krvavý průběh druhé intifády vedl izraelské představitel (zejména A. Šaron) k rozhodnutí o znovuoobnovení mírového procesu. Poměrně slibně nastartovaná iniciativa (jejímž propagátorem na palestinské straně byl Mahmúd Abbás známý též jako Abú Mazin, dnešní palestinský prezident) však záhy narazila na vnitropolitické překážky na obou stranách konfliktu. Jedním z nesporně pozitivních výsledků Šaronova snažení bylo stažení izraelských jednotek a evakuace židovských osad z Pásma Gazy, byť je nutné uznat, že faktická blokáda Pásma Gazy přetrvávala.

4.1.2 Vybrané momenty konfliktu a případy aplikace norem mezinárodního práva a mezinárodního humanitárního práva

V rámci arabsko-izraelského konfliktu, jehož jednotlivé etapy byly shrnuty shora, došlo k dlouhé řadě mezinárodně-právně relevantních událostí, to je nesporné. V následujících několika odstavcích budou přiblíženy ty z nich, které dle mého

⁹⁷ Jednání probíhala i v relaci Sýrie-Izrael.

⁹⁸ Její samotný počátek je někdy vysvětlován jako reakce na návštěvu Ariela Šaron na Chrámové hoře, kterou Palestinci považovali ve světle okolností za provokaci.

názoru měly a mají, vedle samotného vyhlášení státu Izrael, nejzásadnější vliv na genezi konfliktu nebo se staly důležitým předmětem jednání Organizace spojených národů či některého z mezinárodních soudních orgánů.

Prvním z těchto případů bude reakce Organizace spojených národů na skončení bojů v první izraelsko-arabské válce. OSN, která se významně zasloužila již o dosažení příměří,⁹⁹ zprostředkovala jednání Izraele a sousedních států, jejichž výsledkem bylo stanovení takzvané Zelené linie 1949. Jednalo se tak o přehodnocení územních nároků, jednotlivých účastníků předchozích bojů a určení *statutu quo* pro případná další jednání. K území ohraničenému touto linií z roku 1949 se upínají představy palestinských představitelů o rozsahu jejich územních nároků. Palestinské vedení požaduje stažení izraelských jednotek právě na tuto hranici jako jednu z podmínek dalších mírových rozhovorů.

Dalším, z mého pohledu poměrně zásadním momentem, bylo Sinajské tažení (Suezská krize) roku 1956. A to samozřejmě zejména pro své mezinárodně-politické přesahy. Invaze aliančních sil Izraele, Spojeného království a Francie na Sinaj byla reakcí na egyptské znárodnění Suezského průplavu, jeho následnou blokádu a zvyšování míry egyptské vojenské přítomnosti právě na Sinaji. Spolu s téměř celým Sinajským poloostrovem obsadily izraelské obranné síly i Pásmo Gazy. Jejich stažení z takto získaného území probíhalo během následujícího roku pod dohledem pohotovostních jednotek OSN (UNEF).

Pokud nauka hovoří o rozdílech mezi preventivní a preemptivní obranou a o jejich legalitě či naopak ilegalitě ve světle mezinárodního práva, jako příklad preemptivního útoku je uváděna Izraelská letecká operace *Moked*. Tato akce zahájila a zcela kruciólně ovlivnila průběh třetí arabsko-izraelské války roku 1967 (šestidenní válka). Význam této události tkví tedy zaprvé v téměř modelovém příkladu preemptivní sebeobrané akce. Druhým zásadním důsledkem je fakt, že počínaje

⁹⁹ Rezoluce číslo 62 ze dne 16. listopadu 1948 [dostupné na: <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/un/scres062.htm>].

drtivým vítězstvím Izraele v tomto ozbrojeném střetu začala Izraelská okupace nejen celé historické Palestiny, ale také Sinajského poloostrova a Golanských výšin. Mimo spory o legalitu samotného Izraelského úderu, je samozřejmě z pohledu mezinárodního práva zajímavá právě následná okupace bojem získaného území. Tu je nutné považovat za ilegální, čemuž Organizace spojených národů přisvědčila v rezoluci Valného shromáždění číslo 242 ze dne 22. listopadu 1967.¹⁰⁰ Šestidenní válka měla také význam pro vývoj situace bipolárně rozděleného světa, podstatně vyhrotila vztahy mezi oběma tábory a země východní sféry přerušily s Izraelem, tendujícím více západnímu orbitu, veškeré diplomatické styky.¹⁰¹

S Izraelskou okupací zmíněných oblastí, tedy s výjimkou Sinajského poloostrova, z něž se Izrael stáhl v souladu s mírovými dohodami s Egyptem, souvisí stále rezonující problematika židovských osad na okupovaných územích. Osadníci začali přicházet na okupovaná území a budovat zde svá sídla téměř ihned po šestidenní válce, a to v zásadě se souhlasem okupační správy. Osídlování těchto oblastí židovskými osadníky pak významně zesílilo po roce 1977, kdy se vlády v Izraeli chopila pravicová strana Likud.

Modernějším tématem, které v souvislosti s palestinsko-izraelským konfliktem řešil i Mezinárodní soudní dvůr, je případ stavby izraelské bezpečnostní bariéry. O výstavbě zdi, která měla oddělit izraelské území od palestinských teritorií na Západním břehu Jordánu, rozhodla izraelská vláda již roku 2001. Motivem byla vlna palestinského terorismu vzedmutá v rámci druhé intifády. S výstavbou první etapy bylo započato roku 2003. Problematickým faktem je, že linie, po níž probíhala stavba bariéry, není shodná s takzvanou *Green line*, která byla definována dohodami mezi Izraelem a Jordánskem doku 1949, a která je chápána jako vymezení oblasti Západního břehu Jordánu, jež je nárokována palestinskou autonomií jako státní

¹⁰⁰ OSN tento postoj i dále opakovala roku 1971 (rezoluce číslo 298) a 1980 (rezoluce číslo 478).

¹⁰¹ S výjimkou Rumunska. Blíže například: STANCIU, C. *Romania and Six Day War*. Middle Eastern Studies, 2014, 50(5). s.775-795.

území státu Palestina. Fakticky tedy krok výstavby působí jako „odkrajování“ palestinského území. Otázkou výstavby se v rámci svého výjimečného zasedání zabývalo Valné shromáždění OSN, které pak přijalo rezoluci, jejíž součástí bylo zadání vypracování poradního posudku k tématu zdi Mezinárodnímu soudnímu dvůru.¹⁰² Tento poradní posudek vydal Mezinárodní soudní dvůr 9. července 2004. Nejprve se v něm vypořádal s otázkou, zda stavba skutečně probíhá na okupovaném území, na tuto otázku odpověděl kladně, jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole. Následně Mezinárodní soudní dvůr vyjádřil názor, že s ohledem na veškeré mezinárodní závazky Izraele je stavba bariéry ilegální.¹⁰³ Vyjádřena byla také povinnost Izraele respektovat právo palestinského lidu na sebeurčení. Jak již jsem naznačil dříve, za určitou mezeru zmiňovaného posudku považuji fakt, že ač měl Mezinárodní soudní dvůr možnost vyjádřit se v rámci řešení položených dotazů i k legalitě samotné okupace, neučinil tak.

4.1.3 Poslední významné události konfliktu

Jak již bylo popsáno shora, i přes silící vlnu násilí v rámci druhé intifády, rozhodl už v roce 2003 tehdejší izraelský premiér Ariel Šaron, přes protesty opozičních politiků, o stažení okupačních sil z Pásmu Gazy a o vyklizení několika tamějších židovských osad. V roce 2005, po těsném souhlasu izraelského parlamentu (*Knessetu*), bylo stažení také skutečně provedeno. Jednalo se o jeden ze zásadních kroků doprovázejících jednání o příměří, které ukončilo zmíněnou druhou intifádu.¹⁰⁴

¹⁰² Rezoluce ES-10/14 ze dne 12. prosince 2003

[<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/F953B744269B9B7485256E1500776DCA>].

¹⁰³ ŠTURMA, P. a kol. *CASEBOOK. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. Praha: Aleš Čeněk, 2010. s.135-142.

¹⁰⁴ Je nutné doplnit, že nadále probíhá faktická blokáda pásma Gazy, která je často vytýkána Izraeli lidskoprávními organizacemi a také ze strany OSN. Izrael ač se zřekl kontroly nad Gazou ve smyslu okupace, nadále zcela kontroluje většinu pozemní a námořní hranice a vzdušný prostor nad pásmem, a tedy i přístup obyvatel Gazy například k humanitární pomoci. Tato kontrola je nicméně poměrně logická zejména z geografického hlediska, není možné popřít, že má i bezpečnostní charakter.

Během následujícího roku vyhrála místní volby v Gaze radikální skupina Hamás. Menšinový Fatah byl následně silou potlačen a Hamás převzal veškerou moc v Gaze. Již během roku 2006 začal Hamás z Gazy podnikat diverzní operace na území Izraele, pro něž používal nově budovanou síť podzemních tunelů. Tunely nebyly budovány pouze pro účely provádění útoků na Izrael, ale také pro pašování zbraní z Egypta na hranici mezi Sinajem a Gazou.

Během následujících let útoky ze strany Hamásu eskalovaly, mimo pronikání komand na území Izraele šlo zejména o raketové a minometné útoky, které byly vedeny proti civilnímu obyvatelstvu nedalekých izraelských měst. Situace vyústila v několik izraelských vojenských operací vedených proti Hamásu přímo v Pásmu Gazy. Jednalo se o operace *Cast Lead* (2008), *Pillar of Defense* (2012) a *Protective Edge* (2014). Během těchto operací došlo k četnému porušování norem práva ozbrojených konfliktů, a to oběma stranami konfliktu. Tímto tématem se již předběžně začal zabývat i Mezinárodní trestní soud v Haagu.

4.2 Náboženské aspekty konfliktu

Jen málokterý v zásadě omezený regionální konflikt rezonuje v rámci globálních mezinárodních vztahů tak silně jako právě konflikt arabsko-izraelský. Dle mého názoru jsou příčinou zejména aspekty mezinárodně-politické a geografické, vzhledem k období vzniku konfliktu (bipolární rozdělení, studená válka), ale nesporně také jeho náboženské aspekty.

Zejména mimo řady odborníků je poměrně běžné setkat se s chápáním arabsko-izraelského konfliktu jako ozbrojeného střetu, který pramení z náboženského sporu islámu a judaismu. K odpovědi na otázku, zda takový pohled věrně odráží skutečnou podstatu pojednávaného konfliktu, poslouží stručné zhodnocení vztahu muslimů a Židů, přesněji obecně islámu a judaismu.

Poměr těchto dvou náboženství nebyl však od počátku jejich koexistence na Blízkém východě konfliktní. Z hlediska pochopení kontextu zde odkazuji i na přílohu této práce, která obsahuje některá důležitá data. Islám vznikl v průběhu sedmého století našeho letopočtu, a na počátku stál pravděpodobně záměr vytvořit monoteistický náboženský systém, který by nebyl tak komplikovaný a uzavřený jako právě judaismus. Přirozeně má islám s judaismem celou řadu shodných prvků.¹⁰⁵ Právě díky období, ve kterém islám vznikal, prvotní vztah muslimů a Židů vycházel z faktu, že na území, kde islám nejdříve expandoval (Arabský poloostrov), byli Židé minoritou. Židé byli v muslimském světě respektováni jako „národ knihy“ a to jim dle Koránu zaručovalo určitou míru ochrany a nebyli nuceni ke konverzi. Jejich postavení však zcela rovnoprávné nebylo. To se projevovalo především povinností platit zvláštní daně, nosit odlišující oděvy a podobně.¹⁰⁶

Z uvedeného je ale myslím patrné, že i přes rozdíly ve vyznání dokázali Arabové s Židy na Blízkém východě poměrně klidně koexistovat, byli evidentně schopní i velké míry kooperace (v boji proti Osmanům například). Proto je nutné uzavřít, že charakter konfliktu není v zásadě náboženský, nýbrž vzrůstá z veskrze politického sporu mezi oběma entitami. Souvisí tak nesporně se zrodem sionismu, který vedl k návratu velkého množství židovského obyvatelstva z diaspory zpět do své původní domoviny, a s prosazováním jeho nároků na území a založení vlastního státního útvaru.¹⁰⁷ Kořeny sporů tedy nelze hledat v dávné historii, ale až v počátku dvacátého století.

Bohužel je potřeba přiznat, že ač konflikt náboženské základy prokazatelně nemá, určitý nádech tohoto charakteru lze dnes pozorovat. Mluvím o fenoménu moderního muslimského antijudaismu, který bohužel přejímá nejhorší prvky a

¹⁰⁵ Společní světci, obdobné potravinové předpisy, obřizka atd.

¹⁰⁶ POJAR, M. *Izrael*. Praha: Libri, 2004.

¹⁰⁷ Zde však musíme připomenout, že rozhodně ne všichni židé se s myšlenkou vzniku židovského státu v Palestině ztotožňují. [ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*. Brno: Barrister & Principal, 2013.]

postoje antijudaismu evropského, kulminujícího během třicátých let dvacátého století a během druhé světové války.

4.3 Východiska situace

Současná fáze vývoje vzájemného vztahu Izraele a Palestiny je velice obtížně definovatelná. Izrael stále kontroluje většinu palestinského území a působí zde jako okupační mocnost, proto se pouze malá část tohoto území dá považovat za skutečně autonomní. Pravdou je, že i v rámci těchto malých autonomních území se dá pochybovat o efektivitě kontroly ze strany místních orgánů. Výjimkou je, do určité míry, Pásmo Gazy, kde můžeme hovořit o skutečně efektivní kontrole. Problémem je, že ji nevykonává palestinská vláda vnímaná jako oficiální reprezentace palestinského národa, nýbrž zmiňované radikální hnutí Hamás. Celá situace je nadto komplikována vnitropolitickým děním jak na straně izraelské, tak i palestinské. Přímá dvoustranná jednání s cílem dosáhnout vzájemné dohody o konečném mírovém řešení situace jsou dnes téměř vyloučena. Je tedy nesporné, že pokud chceme hledat možná východiska aplikovatelná ihned, musíme se zaměřit na nástroje, jimiž disponuje mezinárodní společenství.

Organizace spojených národů sice požívá nesporně velké autority, ale za sedm desítek let nedokázala uvést v život rezoluci, která dle mého názoru skutečně zakotvuje jediné možné východisko, tedy existenci dvou národních států v Palestině. OSN deklaruje, že i nadále na tomto řešení trvá.¹⁰⁸ Považuji tedy za zcela jisté, že OSN sehraje zásadní roli při vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu. Otázkou však je, jaké kroky za tímto účelem bude muset provést, a zdali takové řešení vůbec může vyplynout z iniciativy OSN jako takové.

¹⁰⁸ <http://www.un.org/press/en/2015/gapal1336.doc.htm>

Nutné je v této souvislosti zmínit i názory, dle kterých by východiskem z konfliktní situace mohl být jediný společný stát Židů a Arabů (jde tedy o určitý návrat k neúspěšným návrhům, které přinesli členové komise UNSCOP).¹⁰⁹

¹⁰⁹ GRINBERG, L. „The Israeli-Palestinian Union: The “1-2-7 States“ Vision of the Future.” *Journal of Palestine Studies*. 2010, 39(2): s.46-53.

Závěr

Hodnocení vzniku Izraele a jeho vlivu na budoucí vývoj v oblasti Blízkého východu je značně složitým tématem, předně kvůli své komplexnosti a míře detailů, kterými se musíme zabývat, chceme-li celou situaci pochopit a zodpovědně o ní pojednat. Další významnou komplikací je fakt, že problematika vzniku státu Izrael a arabsko-izraelský (izraelsko-palestinský) konflikt, je problémem natolik fascinujícím a výbušným, že polarizuje nejen obecnou, ale bohužel právě i odbornou veřejnost. To vede k častému neobjektivnímu posuzování celé problematiky prizmatem ideologie, jíž konkrétní autor straní.

Po prvotním teoretickém úvodu do tematiky subjektivity států a způsobů vzniku států se práce věnovala vztažení obecných poznatků teorie mezinárodního práva na vznik státu Izrael. V práci je proveden test izraelské státnosti dle prvků Montevidejské úmluvy. Docházím k závěru, že splnění montevidejských kritérií Izraelem je v zásadě nesporné, především pak určující kritérium efektivní vlády. Jako jediný poměrně sporný bod je uvedena otázka vymezení státního území. Státní území Izraele v současné době nekoresponduje s hranicemi, které určila dále podrobně představená rezoluce Valného shromáždění o rozdělení Palestiny. V dalších částech práce se poté tento dílčí, a vzhledem k mezinárodnímu postavení státu Izrael již ne zcela nepodstatný nedostatek, projeví hodnotí jako poměrně zásadní pro vývoj arabsko-izraelského konfliktu.

V práci představuji některé dosud publikované odborné názory na přístupy k zařazení vzniku Izraele do určitého teoretického okruhu způsobů vzniku státu. Zde docházím k závěru, že specifika procesu vzniku Izraele byla skutečně natolik zásadní, že není možné subsumovat jeho vznik pod způsob vzniku odštěpením bez dalšího a zdráhám se přistoupit i na možnost, kterou nabízí Crawford, že se jedná o

zvláštní případ secese.¹¹⁰ V závěru této části práce je tedy vyjádřen můj příklon spíše k argumentaci, která vyjadřuje podporu teorii, že se v případě vzniku Izraele jednalo o zcela zvláštní, nově definovaný, způsob vzniku pramenící v rozhodnutí mezinárodní organizace s tím, že však shodné znaky se secesí nelze rozhodně ignorovat.

Čtenáři je následně podrobně představena rezoluce Valného shromáždění OSN o rozdělení Palestiny z roku 1948, jakožto základní dokument, který stojí na počátku zrodu Izraele (i Palestiny), a který měl za cíl determinovat další mírový vývoj v oblasti bývalého mandátního území Palestina. Byť v práci vyjadřuji přesvědčení, že této rezoluci je třeba přiznat skutečně zásadní význam a jedná se skutečně o právní základ vzniku státu Izrael, nelze její dnešní význam přeceňovat zejména s ohledem na zmiňované vymezení státního území v ní obsažené a dynamický vývoj situace v oblasti.

Jak jsem předeslal v úvodu práce, nebylo by možné komplexně a objektivně pojednat o Izraelské státnosti a o jejím vlivu na vývoj konfliktu v bývalém mandátním území Palestina, aniž by se práce zcela vyhnula otázce státnosti palestinské. V práci je palestinský stát také podroben testu dle prvků státu z montevidejské úmluvy. Výsledek tohoto posouzení není a nemůže však být zcela jednoznačný. Formálně sice stát Palestina většinu prvků splňuje, problematickým se však jeví zejména požadavek efektivní kontroly území a obyvatelstva, tedy vnitřní suverenity. V závěru této kapitoly vznáším otázku, zdali za stávajícího stavu v oblasti má Palestina možnosti splnit požadavek na efektivní kontrolu. Přirozeně totiž je dosažení tohoto stavu závislé na schopnosti dosáhnout dohody s Izraelem, která by znamenala základ pro stažení izraelských okupačních sil ze Západního břehu. Bohužel Izrael pravděpodobně nebude k takovému kroku motivován, nebude-

¹¹⁰ CRAWFORD, J. *Creation of States in International Law*. Oxford: Clarendon Press, 2006. s.433-434.

li mít určité bezpečností záruky. Celá situace tak připomíná pat v šachové partii, přičemž Izraeli zbývá o poznání více figur.

Věnuje-li se práce i samotnému konfliktu mezi Židy a Araby na Blízkém východě a vlivu specifického vzniku státu Izrael na jeho vývoj, musela se nutně zabývat otázkou, zda se jedná o konflikt veskrze náboženský, jak bývá často prezentován, anebo jde více o politický střet. Práce se tedy nemohla opět vyhnout určitému exkurzu do dějin židovsko-arabského (či lépe židovsko-muslimského) vztahu. Zde uvádím argumenty pro příklon k názoru, že základ konfliktu stojí zcela mimo náboženství. Naopak základ konfliktu vnímám spíše jako politický střet o kontrolu území bývalého mandátního území Palestina. Přiznávám však, že právě i specifický vznik státu Izrael, související demografické změny a politická profilace Izraele jako státu, který není státem sekulárním, náboženský aspekt konfliktu dávají, a tento značně sílí. Kapitola je doplněna o vymezení jednotlivých etap pojednávaného konfliktu. Vycházím z dělení na jednotlivé dekády od počátku existence státu Izrael. Následně jsou blíže představeny vybrané kapitoly konfliktu, které dle mého názoru měly nejzásadnější mezinárodně-politický a mezinárodně-právní přesah. Jsou jimi izraelské dohody se sousedními arabskými státy o určení takzvané *Green line* (linie příměří) po skončení první arabsko-izraelské války. Dále je pojednáno o Sinajském tažení, preemptivním úderu Izraele roku 1967 (šestidenní válka) a následné izraelské okupaci některých oblastí. Zmíněn je též případ izraelsko-palestinské bezpečnostní bariéry řešený v poradním posudku Mezinárodního soudního dvora.

Konečně se práce dostává i k poslednímu vývoji v oblasti, pojednává blíže o nedávných operacích izraelských bezpečnostních složek v Pásmu Gazy (operace *Cast Lead*, *Pillar of defense* a *Protective edge*). Zejména jsem se zabýval způsobem, kterým tyto události rezonují v mezinárodním společenství a jak k nim přistupuje mezinárodní právo. V poslední podkapitole bohužel zjišťuji, že Organizace

spojených národů pravděpodobně nedisponuje v současnosti žádným účinným prostředkem, který by byl schopen definitivně situaci v Palestině vyřešit z pozice pomyslné nadnárodní autority, a dá se proto předpokládat, že již vleklý konflikt bude i nadále pokračovat.

Příloha I.

Historické mezníky související se vznikem Izraele

Ač tento text nemá být prací pouze historickou, je na místě přiblížit základní data z historie území jež se tématu týkají. Historie území Palestiny je, kvůli místům posvátným hned třem náboženstvím, nesmírně spleťtá a košatá. Budou zde předloženy pouze takové informace, které přímo souvisejí se změnami politickými či demografickými.

První zmínky o osídlení území se váží k době konce čtvrtého tisíciletí před naším letopočtem. Tehdy oblast osídlovaly první semitské kmeny, o kterých je referováno pouze jako o *Kanaánejcích*¹¹¹. Samotné židovské kmeny přicházejí, dle historiků, do oblasti přibližně v době třináctého století před naším letopočtem. Tyto kmeny začínají být dominantní a roku 1020 před naším letopočtem zde vzniká první státní útvar – Izrael v jehož čele stály králové David a po něm král Šalamoun.

Přibližně roku **926 př. n. l.** je původní stát Izrael rozdělen ve dvě a vznikají dva státy nové: Izrael na severu, s centrem v Samaří a jižní Judeu s hlavním městem Jeruzalémem. Oba tyto státy jsou v následujících staletích dobytý. Izrael přibližně roku **722 př. n. l.** Asyřany a Judea Babyloňany kolem roku **586 př. n. l.**¹¹²

K obnovení samostatnosti došlo po období perské a helénistické nadvlády po povstání vedeného bratry Makabejskými, toto krátké údobí samostatnosti trvalo přibližně od roku **142 do roku 63 před naším letopočtem**, kdy bylo území Blízkého Východu obsazeno Římskými vojsky.

Pod nadvládou Římanů požívali židé různých úrovní autonomie, k úplné samostatnosti nevedlo Velké povstání, které započalo roku **66 našeho letopočtu** a bylo definitivně poraženo až roku **73** po dobytí pouštní pevnosti Masada¹¹³ u mrtvého

¹¹¹ Kanaán – původně biblické označení pro oblast předního východu.

¹¹² Rok zničení prvního židovského chrámu.

¹¹³ Masada – skalní pevnost původně vybudována v Herodových dobách a následně osídlena Zélóty, náboženskou skupinou vyznávající specifické pojetí judaismu, která se významně podílela na protiřímském povstání. Obléhání Masady a její dobytí popisuje ve svých spisech Flavius.

moře, ani Bar Kochbovo povstání¹¹⁴ mezi lety **132 a 135**. Po těchto povstáních byl režim v oblasti Římány notně zpřísněn a vedl migraci židovského obyvatelstva a k utvoření židovské diaspory¹¹⁵ ve světě v oblasti zůstává pouze zlomek původního počtu židovského osídlení. Následovala období byzantské a arabské nadvlády, která byla narušována křížovými výpravami z Evropy během nichž docházelo k zakládání *křížáckých království*. Dále si oblast podmaňují Mameluci¹¹⁶ (**1291 – 1517**) a konečně Osmané (**1517 – 1917**), kteří byli z Jeruzaléma potažmo celé oblasti vytlačeni Brity v průběhu 1. Světové války. V souvislosti s koncem osmanské nadvlády nad Palestinou je na místě zmínit, že vliv osmanského chalífátu byl ke konci 19. století již značně oslabován silícím arabským nacionalismem, ale také vlivem sionismu¹¹⁷, který vedl v první židovské přistěhovalecké vlny do Palestiny.¹¹⁸

Roku **1920** na poválečné konferenci v italském San Remu bylo rozhodnuto o mezinárodní kontrole koloniálních držav poražených velmocí, mezi něž patřila i Osmanská říše. Mandáty společnosti národů měly trvat do doby, než bývalé kolonie dosáhnou takového stupně vývoje, kdy bude možné jejich úplné osamostatnění. Na Blízkém východě byla správa svěřena Francouzům (Libanon a Sýrie) a Velké Británii (Palestina, Zajordánsko, Irák). Společnost národů si vyhradilo právo kontroly těchto mandátních území prostřednictvím své stálé mandátní komise, faktem však je, že tato kontrola nebyla příliš efektivní. Během této doby pokračoval také trend návratu židů z diaspory zpět, během trvání britského mandátu proběhlo hned 5 alijí, tedy zmíněných přistěhovaleckých vln, celkově čítajících přibližně 450 000 osob. S rostoucím počtem vracejících se židovských obyvatel se měnilo

¹¹⁴ Pojmenováno po svém vůdci Šimonu Bar Kochbovy

¹¹⁵ Diaspora – slovo pochází ze starořečtiny, kde doslova znamená setí semene, dnes jím je tedy označováno vyhnání Židů z Palestiny a jejich „rozesetí“ po světě.

¹¹⁶ Mameluci – původně se jednalo o egyptské vojenské jednotky složené výlučně z otroků.

¹¹⁷ Sionismus – teorie vzniknuvší v průběhu 19. století v prostředí evropské židovské inteligence, jejímž hlavním cílem je přivedení Židů zpět do Palestiny a založení židovského státu. Přední osobností byl Dr. Theodor Herzl, kterého k myšlence samostatného židovského státu na předním východě přivedl vzrůst evropského antijudaismu.

¹¹⁸ 1. a 2. Alija. Alija – označení pro přistěhování zpět do Palestiny, užívá se i dnes pro proces, kdy Židé stěhující se do Izraele využijí svého práva návratu a stávají se Izraelskými občany.

demografické složení populace v rámci Palestiny, byť židé stále netvořili majoritu. Větší počet židů, zejména sionisticky smýšlejících, spolu s autoritativními projevy britské správy, která zprvu stranila právě židovské, více evropsky kultivované společnosti, přirozeně vyvolávalo jisté obavy arabského obyvatelstva o jejich nezávislou budoucnost v Palestině. Z toho pramenily první pouliční nepokoje, které se ale brzy počaly měnit trvající konflikt. V reakci na sílící nepokoje britská správa utvrdila režim a pokusila se omezit přistěhovalectví vracejících se židů.¹¹⁹

Po velké vlně nepokojů roku **1936**¹²⁰ Britové ustavili komisi, která měla za úkol vymyslet budoucí model rozdělení mandátního území mezi Židy a Araby. Komise byla pojmenována po svém předsedovi Lordu Williamu Peelovy. Z jejího pera vzešel roku **1937** návrh, který počítal s židovským státem na severu, v Galileji a při pobřeží středomořského moře a s arabským územím spíše na jihu a západním břehu řeky Jordán, oblast Jeruzaléma a pruh země směřující k Tel Avivu měl zůstat pod britskou správou. Tento návrh byl záhy odmítnut. Zejména pak arabská strana se vůči němu vymezila velice kriticky, arabské území naznačené návrhem totiž nemělo být samostatné nýbrž mělo být připojeno k sousednímu Zajordánsku. Snaha Peelovy komise tak vyšla naprázdno. Naopak poté nepokoje ještě eskalovaly. Snažení vypracovat plán na rozdělení však Britové nevzdávali a hned roku **1938** zasedla komise další, zvaná Woodheadova, její snaha opět nevedla ke zklidnění. Neutěšená situace ve spojení s urgentní potřebou jejího uklidnění kvůli počínajícím vojenským operacím druhé světové války vedly k radikálnímu kroku ze strany britské správy a sice vydání tzv. bílé listiny v roce **1939**, v níž mimo jiné stojí, že nedojde ke vzniku samostatného židovského státu proti vůli Arabů.¹²¹ Nutno říci, že sám tento dokument působil spíše opačně než jeho tvůrci pravděpodobně zamýšleli a zejména stoupenci sionismu se cítili podvedeni ze strany Britů. Pod tíhou hrůz druhé světové války, vědomi si významu Velké Británie v boji proti nacismu, však obě strany

¹¹⁹ „Bílá kniha“ z roku 1922

¹²⁰ „Arabská revoluce“

¹²¹ text dostupný na: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1939.asp

zůstaly loajální vůči britské správě a Palestina byla během válečných let v zásadě klidnou.¹²² Nelze nezmínit, že reprezentace židovského obyvatelstva v čele s Davidem Ben Gurionem ani v průběhu válečných let nepřestala tvrdě kritizovat onu bílou listinu. Brzy i tomuto umírněnému proudu sionistického hnutí v Palestině začalo být zřejmé, že by mohla nastat potřeba ozbrojeného odporu vůči mandátní správě.

Situace se opět vyostřila po skončení druhé světové války v souvislosti se změnou politického diskurzu Velké Británie v níž v zásadě prosionistické konzervativce v čele v Winstonem Churchillem nahradili Labouristé. Stále docházelo k důslednému a nevybíravému omezování židovského přistěhovalectví do Palestiny. Radikální sionisté v Palestině tak v reakci na tento přístup provedli řadu ozbrojených akcí i proti britské správě¹²³ a nesoustředili se pouze na arabské cíle. Veškerá jednání mezi oběma místními entitami a Brity nenesla kýžené výsledky. 25. 2. 1947 se tak otázka budoucnosti a rozdělení Palestiny dostala, prostřednictvím britských zástupců k Organizaci spojených národů.

¹²² ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*. Brno: Barrister & Principal, 2013.

¹²³ Nejznámější akcí je pravděpodobně bombový útok na hotel Král David, v němž sídlila část úřadů britské mandátní správy, provedený militantní sionistickou skupinou Irgun 22. Července 1946.

Příloha II.

Typologie ozbrojených konfliktů dle mezinárodního humanitárního práva

Právo ozbrojených konfliktů (mezinárodní humanitární právo), jak již název napovídá, je souborem právních norem aplikovaných v zásadě právě v rámci těchto střetů. Abychom se mohli postupně posunout k samotnému dělení ozbrojených konfliktů na jednotlivé jejich typy, je na místě nejprve ozbrojený konflikt v obecnosti definovat.

Pojem ozbrojený konflikt nebyl dlouho dobu přesně vymezen. O jeho obsahu tak bylo možné přemýšlet v intencích jednotlivých dokumentů tvořících mezinárodní humanitární právo a tak si utvořit spíše subjektivní názor na obsah tohoto pojmu. Během druhé poloviny dvacátého století se však již objevovaly pokusy o univerzální definici, nicméně tyto snahy se neseťkaly s velkým úspěchem.¹²⁴ Změnu přinesl až Mezinárodní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY), když roku 1995 ve věci *Tadić* judikoval, že ozbrojený konflikt je „*uchýlení se k ozbrojené síle mezi státy, nebo děletrvající ozbrojené násilí mezi vládní autoritou a organizovanými ozbrojenými skupinami či mezi takovými skupinami uvnitř jednoho státu*“.¹²⁵ Tato definice, byť ji nelze považovat za zcela dokonale přesnou a vyčerpávající, výtky směřují zejména k vágnosti užitých termínů,¹²⁶ vnáší do problematiky ozbrojených konfliktů, poměrně jasný koncept a v zásadě tak i dává možnost porozumět systému mezinárodního humanitárního práva co do poměru zejména k obecnému mezinárodnímu právu. Zcela zásadním pozitivem uvedené definice je možnost jejího použití i coby základního vymezení druhů ozbrojených konfliktů.

Přejdeme-li tedy k samotným druhům, na prvním místě bude odlišení ozbrojených konfliktů mezinárodních a vnitrostátních. K tomuto rozdělení vedou dva

¹²⁴ ONDŘEJ, J., ŠTUBMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s.39

¹²⁵ ŠTURMA, P. a kol. *CASEBOOK. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. Praha: Aleš Čeněk, 2010. s.198-205.

¹²⁶ ONDŘEJ, J., ŠTUBMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s.39-40

rozdílné přístupy. První z nich používá k posouzení kritérium teritoriálního rozsahu (je-li konfliktem zasaženo území jediného státu, jde o vnitrostátní konflikt, probíhá-li naproti tomu na území více států, má mezinárodní charakter), druhý přístup pak vychází z povahy stran do konfliktu zapojených (jsou-li stranami konfliktu státy, jde o mezinárodní konflikt). Přirozeně je zřejmé, že ani jeden z těchto proudů sám o sobě neobstojí. Proto i praxe oba přístupy kombinuje a to se odráží i v textu dokumentů, v nichž jsou zakotveny normy práva ozbrojených konfliktů. Toto základní dělení, má pak zcela kruciólní význam na určení norem mezinárodního humanitárního práva, které mají být na konkrétní konflikt aplikovány.¹²⁷

Mezinárodní ozbrojené konflikty můžeme chápat jako množinu konfliktů, která se může dále členit na jednotlivé své podmnožiny. První z nich jsou konflikty mezistátní a druhou, teoreticky složitěji uchopitelnou, podmnožinou jsou konflikty pramenící z boje za národní osvobození. Boje za národní osvobození byly do kategorie mezinárodních konfliktů zařazeny I. dodatkovým protokolem Ženevských úmluv, který byl přijat roku 1977 (před jeho přijetím spadaly tyto konflikty do množiny konfliktů vnitrostátních).¹²⁸

Ženevské úmluvy ve svém společném třetím článku hovoří o druhé skupině konfliktů, tedy o konfliktech vnitrostátních. Z dikce samotného článku je však patrné, že jde o značně nekonzistentní a obtížně specifikovatelnou kategorii, proto Ženevské úmluvy volí přístup k vnitrostátním konfliktům jako ke zbytkové kategorii,

¹²⁷ Zatím co na mezinárodní konflikty budou aplikováno bezzbytku tzv ženevské právo (Ženevské úmluvy z roku 1949) včetně dodatkového protokolu č. I z roku 1977 a rovněž všechny smlouvy tvořící právo haagské, na konflikty vnitrostátní se vztahuje toliko společný třetí článek obsažený v Ženevských úmluvách a dodatkový protokol č. II z roku 1977. [ONDŘEJ, J., ŠTUBMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s.41]

¹²⁸ I. dodatkový protokol z roku 1977 definuje boje za národní osvobození takto: „ozbrojené konflikty, ve kterých národy bojují proti koloniální nadvládě, cizí okupaci či rasistickému režimu za účelem uplatnění svého práva na sebeurčení, jak je zakotveno v Chartě OSN a v Deklaraci zásad mezinárodního práva upravujících přátelské vztahy a spolupráci v souladu s Chartou OSN“. [ONDŘEJ, J., ŠTUBMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s.44.]

do které spadají ozbrojené konflikty, které nemají mezinárodní charakter.¹²⁹ K pochopení povahy těchto konfliktů významně přispěl Mezinárodní tribunál pro bývalou Jugoslávii svou všeobjímající definicí ozbrojeného konfliktu, která již byla uvedena shora. V této definici pak nalezneme znaky, které určitá situace musí kumulativně splňovat, má-li být za takový konflikt považována. ICTY hovoří zaprvé o ozbrojeném násilí, zadruhé o dlouhodobém trvání takového střetu a konečně o stupni organizace znesvářených sil. Další dělení vnitrostátních konfliktů je možné na základě tří faktorů. Prvním způsobem je dělení podle proti sobě stojících bojujících stran, mluvíme potom o konfliktech horizontálních (strany konfliktu tvoří nestátní organizované skupiny) a vertikálních (jednou ze stran je vládní autorita, tedy stát reprezentovaný zpravidla svými ozbrojenými složkami). Druhým možným kritériem, podle kterého se v teorii dělí vnitrostátní konflikty, je jejich intenzita. Konflikty vyšší intenzity se vyznačují tím, že během nich nestátní aktér konfliktu kontroluje část území státu, v němž konflikt probíhá. Pokud k výše zmíněné kontrole nedochází, jde o vnitrostátní konflikt nižší intenzity. Konečně se dostáváme ke kategorizaci vnitrostátních ozbrojených konfliktů, která závisí na aplikovaném právním režimu. V rámci tohoto rozdělení se vnitrostátní ozbrojené konflikty větví na konflikty na něž se vztahuje Dodatkový protokol II k Ženevským úmluvám z roku 1977 (konflikty vyšší intenzity – vertikální) a na zbytkovou kategorii konfliktů nižší intenzity, zpravidla horizontální, na které se aplikuje pouze obecná úprava společného třetího článku Ženevských úmluv.

Poměrně specifickým druhem ozbrojených konfliktů, jsou bezesporu ozbrojené konflikty, které ač původně měly toliko omezenou vnitrostátní povahu, z konkrétních důvodů do nich vstupuje mezinárodní faktor. Napříč teorií napanuje naprostá shoda na tom, zda jsou tyto konflikty skutečně samostatnou kategorií, stojící na pomezí konfliktů mezinárodních a vnitrostátních, nebo zda internacionalizace konfliktu v tomto smyslu neznamena, že by bylo nutné vyčleňovat tyto situace

¹²⁹ Společný článek 3 ženevských úmluv. Dostupné na: <https://www.icrc.org/ihl>

z kategorie vnitrostátních konfliktů. Zmezinárodně ozbrojené konflikty dále dělíme do tří skupin. První z nich je skupina původně vnitrostátních konfliktů, v nichž došlo k intervenci jiného státu za účelem podpory jedné z bojujících stran. Dalším poddruhem jsou konflikty, kterých se účastní jednotky Organizace spojených národů (*modré helmy*). Poslední teorií uváděnou podkategorií jsou konflikty, které provází rozpad státního území, na němž ke konfliktu dochází, nebo odtržení některé části tohoto území. Pro získání podrobnějších informací odkazují na citovanou práci věnovanou mezinárodnímu humanitárnímu právu.¹³⁰

Nauka často přináší i řadu dalších možností dělení ozbrojených konfliktů a vymezuje i množství dalších zvláštních druhů. To jen ilustruje míru dynamiky s jakou se obor práva ozbrojených konfliktů vyvíjí ve snaze reflektovat recentní světové události.

¹³⁰ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010.

Seznam použitých zkratk

OSN	Organizace spojených národů
MPV	Mezinárodní právo veřejné
UNSCOP	<i>United Nations Special Committe On Palestine</i> (ad hoc komise OSN pro Palestinu 1947)
OOP	Organizace pro osvobození Palestiny
MSD	Mezinárodní soudní dvůr OSN
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation</i> (Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu)
ICC	<i>International Criminal Court</i> (Mezinárodní trestní soud)
UNEF	<i>United Nations Emergency Forces</i> (Pohotovostní jednoty OSN)

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace a časopisecké články

- BROWNLIE, I. *Principles of Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 1998.
- BOYLE, A., F. “The Creation of the State of Palestine.” *European Journal of International Law* 1990, 1(1). s.301-306.
- BUREŠ, P., FAIX, M., SVAČEK, O. a kol. *Mezinárodněprávní aspekty vzniku a zániku státu. 20. výročí vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
- BUREŠ, P., FAIX, M., SVAČEK, O. *Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva*. Praha: Leges, 2013.
- CASSESE, A. *International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- CRAWFORD, J. *Creation of States in International Law*. Oxford: Clarendon Press, 2006.
- CRAWFORD, J. *Brownlie's principles of Public International Law*. 8th edition. Oxford: Oxford University Press, 2008
- CRAWFORD, J. “ The Creation of the State of Palestine: Too Much Too Soon.” *European Journal of International Law* 1990, 1(1). s.307-313.
- ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*. Brno: Barrister & Principal, 2013.
- ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C.H. Beck, 2008.
- DAVID, V., BUREŠ, P., FAIX, M., SLADKÝ, P., SVAČEK, O. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou. 2. aktualizované a přepracované vydání*. Praha: Leges, 2011.
- DIXON, M. *Textbook on Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- DRULÁK, P., KRATOCHVÍL, P. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009.

FROWEIN, J., A. *Das de facto-Regime im Völkerrecht – Eine Untersuchung zur Rechtsstellung „nichtanerkannter Staaten“ und ähnlicher Gebilde*. Köln/Berlin: Carl Heymanns Verlag, 1968.

GRINBERG, L. „The Israeli-Palestinian Union: The “1-2-7 States“ Vision of the Future.” *Journal of Palestine Studies*. 2010, 39(2): s.46-53.

HEYWOOD, A., *Political ideologies: An Introduction*. 5th edition. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.

HOCH, T. *Možnosti rozvoje de facto států prostřednictvím humanitární pomoci rozvojové spolupráce a aktivit organizací občanské společnosti: Případová studie Abcházie*. Praha: European Science and Art Publishing. 2011.

JELLINEK, G. *Allgemeine Staatslehre*. Berlin: Verlag von O. Häring, 1914.

LAUTERPACHT, E., GREENWOOD, C. J., *International Law Reports*, volume 92, Cambridge: Cambridge University Press. 1993.

MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6. upravené a doplněné vydání. Brno/Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2014.

MILL, J., S. *Representative government*. Kitchener: Batoche Books, 2001.

MRÁZEK, J. „Právní postavení Palestiny a otázka jejího uznání jako státu.“ *Právník* 2012, 8. s.843-871.

ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014.

ONDŘEJ, J., ŠTUBMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010.

OPPENHEIM, L. *International Law: a treatise*. New York and Bombay: Longmans Green & Co., 1905.

PAVLÍČEK, V. *Ústavní právo a státověda. 1.díl Obecná státověda*. Praha: Linde, 2007.

POJAR, M. *Izrael*. Praha: Libri, 2004.

SHEU, H.C. „Suverenita států v mezinárodním právu.“ *Mezinárodní politika* 2004, 28 (2): s.4–5.

STANCIU, C. *Romania and Six Day War*. Middle Eastern Studies, 2014, 50(5). s.775-795.

ŠTURMA, P. a kol. *CASEBOOK. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. Praha: Aleš Čeněk, 2010.

THAFT, H., W. *Preemptive Action in Self-defense*. Proceedings of the Annual Meetings (American Society of International Law), 2014, 98. s.331-333.

TRÁVNÍČKOVÁ, Z. O státnosti a uznání států v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*, 2012, č.4.

ZBOŘIL, Z. „Mezinárodní právo a problémy suverenity“ *Mezinárodní politika*. 2004, 28 (2): s.3.

Dokumenty

Montevidejská úmluva o právech a povinnostech států 1933 [<http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Rezoluce Valného shromáždění OSN číslo 181 (II) o rozdělení Palestiny 1947 [<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Zpráva komise UNSCOP 1947 [<http://www.mideastweb.org/unscop1947.htm>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Deklarace nezávislosti států Izrael 1948 [http://avalon.law.yale.edu/20th_century/israel.asp], dostupné dne 11. 5. 2016..

Rezoluce Valného shromáždění OSN číslo 3237 z roku 1975 [<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/738/39/IMG/NR073839.pdf?OpenElement>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 62 ze dne 16. 11. 1948
[<http://www.yale.edu/lawweb/avalon/un/scres062.htm>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Rezoluce ES-10/14 ze dne 12. 12. 2003
[<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/F953B744269B9B7485256E1500776DCA>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Internetové zdroje

CRAWFORD, J. State. *Max Planck Encyclopedia of public International Law*.
[<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1473?rskey=9K3Yc0&result=1&prd=EPIL>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Demografické složení populace v Palestině pod britským mandátem
[<http://www.mideastweb.org/palpop.htm>], dostupné dne 11. 5. 2016.

B. Netanyahu k otázce Golanských Výšin (17. 4. 2016)
[<http://edition.cnn.com/2016/04/18/middleeast/israel-syria-golan-heights/>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Informace o Poručenské radě OSN [<http://www.un.org/en/mainbodies/trusteeship/>]
nebo

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/osn/uvod_do_osn/porucenska_rada_osn.html], oba odkazy dostupné dne 11. 5. 2016.

Výsledky hlasování Valného shromáždění OSN o rezoluci číslo 181 (II)
[<http://www.mideastweb.org/181.htm>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Informace k přistoupení Palestiny ke statutu Mezinárodního trestního soudu
[https://www.icc-cpi.int/EN_Menu/icc/structure%20of%20the%20court/office%20of%20the%20prosecutor/comm%20and%20ref/pe-ongoing/palestine/Pages/palestine.aspx], dostupné dne 11. 5. 2016.

Informace o pozorovatelské misi UNTSO, [<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/untso/>], dostupné dne 11. 5. 2016 .

Oficiální stránky palestinského zastoupení při OSN [<http://palestineun.org/about-palestine/palestine-liberation-organization/>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Vyjádření generálního tajemníka OSN ze dne 1. 7. 2015 [<http://www.un.org/press/en/2015/gapal1336.doc.htm>], dostupné dne 11. 5. 2016.

Resumé

Mezinárodněprávní aspekty vzniku státu Izrael

Práce se věnuje problematice státu coby subjektu mezinárodního práva a procesu jeho vzniku, konkrétně se pak zaměřuji na případ vzniku státu Izrael a jeho specifika. Mimo zmíněné zvláštnosti procesu vzniku Izraele nebylo možné pominout ani souvislosti s tématem palestinské státnosti a izraelsko-palestinským konfliktem.

První dvě kapitoly práce jsou zaměřeny na představení jednotlivých atributů státu dle Montevidejské úmluvy o právech a povinnostech států (1933) a způsoby, jakými státy vznikají. Nutně jsem se musel zabývat též tématem uznání státu ostatními aktéry.

Třetí kapitola práce tvoří její pomyslné těžiště, zde je stát Izrael podroben testu dle shora zmíněných prvků státnosti. Je zde pojednáno o nezastupitelné roli Organizace spojených národů v procesu vzniku Izraele, neboť jak je v této kapitole uvedeno, přikláním se k názoru některých teoretiků, kteří vznik Izraele považují za zcela ojedinělý případ vzniku státu rozhodnutím mezinárodní organizace. Podrobně představená rezoluce Valného shromáždění o rozdělení Palestiny je tedy uvedena jako skutečný právní základ vytvoření státu Izrael. Ve svém závěru se třetí kapitola poměrně široce věnuje i státnosti palestinské.

Čtvrtou kapitolou jsem se vypořádal s navazujícím a v pravdě neoddelitelným tématem izraelsko-palestinského konfliktu a jeho jednotlivými fázemi. Jsou zde vybrány zejména mezinárodněprávně relevantní etapy střetu.

Na závěr práce, který je jejím shrnutím celé, ještě systematicky navazují dvě přílohy. První z nich je možné uvést jako historický exkurz do dějin území Palestiny. V druhé je přiblížena typologie ozbrojených konfliktů, neboť to s ohledem na specifický obsah čtvrté kapitoly práce považuji za nezbytné.

Abstract

International legal aspects of creation of the state Israel

The thesis is dedicated to a state as subject of International Law and to process of its creation, particularly focuses on the State of Israel its specifics. Besides mentioned specifics of creation of Israel was impossible to ignore connotations towards Palestinian statehood and Israeli-Palestinian conflict.

First two chapters are aimed on the presentation of particular elements of state according to Montevideo Convention on Rights and Duties of States (1933), and the ways in which states are created. Necessarily, I also had to deal with the topic of recognition of a state by other subjects.

In the third part, imaginary center of gravity of the thesis, State of Israel is subjected to test according to the above-mentioned elements of statehood. It is dealt with the irreplaceable role of the United Nations in the process of the creation of Israel. As it is mentioned in this Chapter, I do tend to the view of some authors who consider the emergence of Israel as a completely unique case of the State created by decision of international organization. Detailed introduction of the Resolution of UN General Assembly on the partition of Palestine is thus presented as the true legal basis for the creation of the state of Israel. In its conclusion, the third chapter deals also with Palestinian statehood.

In the fourth chapter, I deal with the follow-up and in truth inseparable issue of the Israeli-Palestinian conflict and its various phases. International relevant stages of the conflict are mainly selected.

The conclusion sums the thesis up and two annexes follow it systematically. The first can be referred to as a historical excursion into the history of Palestine. In the second typology of armed conflicts is approached, as I deem it is necessary regarding to the specific content of the fourth chapter of the thesis.

Klíčová slova

- Izrael
- Palestina
- Vznik státu

Key words

- Israel
- Palestine
- Creation of state